

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Renáta Alexejevová

6. ročník – kombinované studium

Obor: Pedagogika – správní činnost

DĚTI A MASMÉDIA

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Evžen Růžička, CSc.

Olomouc 2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu.

V Olomouci dne 5. března 2010

.....
Renáta Alexejevová

Poděkování:

Děkuji RNDr. Evženu Růžičkovi, CSc., za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci, ale i učitelům základní školy, u nichž jsem realizovala výzkumné šetření.

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST	6
Úvod	7
1 Dítě	9
1.1 Dítě – jedinec v dětském věku	9
1.2 Dějiny dětství	10
1.3 Znepokojení nad dítětem a dětstvím dnes.....	11
1.3.1 <i>Dětství medializované</i>	12
1.3.2 <i>Konzumní dětství</i>	13
1.4 <i>Děti a televize</i>	14
2 Masová komunikace a masmédia	16
2.1 Pojem masová komunikace	16
2.2 Pojem masmédia	17
2.3 Tištěná média	18
2.3.1 <i>Knihy</i>	18
2.3.2 <i>Periodický tisk</i>	19
2.4 Elektronická média	21
2.4.1 <i>Film</i>	21
2.4.2 <i>Vysílání –televize, rozhlas</i>	22
2.4.3 <i>Hudební nahrávky</i>	23
2.4.4 <i>Nová elektronická média</i>	24
2.4.5 <i>Internet</i>	25
2.5 Význam masmédií	27
2.6 Masmédia a jejich funkce	28
2.7 Masmédia v procesu socializace dětí a mládeže.....	29
2.8 Média a výchova	30
2.9 Masmédia a jejich vliv na děti a mládež.....	31
2.9.1 <i>Masmédia a násilí</i>	32
2.10 Masmédia a vzdělávání.....	33

EMPIRICKÁ ČÁST	35
3 Výzkum	36
3.1 Cíl výzkumu a stanovení hypotéz	36
3.2 Metodika šetření	37
3.3 Charakteristika výzkumného souboru	37
3.4 Zpracování výzkumu	38
3.5 Dílčí výsledky	39
3.5.1 <i>Knihy</i>	39
3.5.2 <i>Periodika</i>	44
3.5.3 <i>Rozhlas</i>	46
3.5.4 <i>Televize</i>	49
3.5.5 <i>Internet</i>	53
3. 6 Shrnutí výsledků průzkumu	57
Závěr	63
Seznam použité literatury a pramenů.....	65
Přílohy	67
Anotace	

TEORETICKÁ ČÁST

Úvod

V životě současného člověka roste stále více význam mezilidské komunikace, která může mít různou podobu, může probíhat bezprostředně, tváří v tvář, ale stále častěji však informace zprostředkovávají média.

Mediální komunikace je velice složitý sociální jev. Odehrává se ve všech rovinách života společnosti, značně se podílí na podobě a kvalitě lidského života, zejména dětí. Schopnost úspěšně se zapojit do mediální komunikace patří k jedné z podmínek socializace dnešní mládeže. Děti a mladí lidé se setkávají s médii téměř denně v rodině, ve školách i ve volném čase. Jejich prostřednictvím získávají informace o světě dospělých, uspokojují a rozvíjí svoje zájmy, inspirují se pro nové formy oddechu a zábavy, prožívají chvíle napětí, dobrodružství nebo radosti. Média jsou mnohdy chápána jako nositelé kultury, tvůrce vkusu a hodnot. Na jedné straně nám pomáhají poznávat svět a na straně druhé působí jako silný nástroj masové manipulace.

Otázce úlohy médií v životě dětí, jejich vztahu k médiím a využívání médií dětmi se věnuje zvýšená pozornost, neboť právě ony představují velmi důležitou cílovou skupinu, na níž mohou média snadno působit a již se dají lehce ovlivnit.

Aspekt medií, jakým je možnost vyjadřovat informace, děti velmi přitahuje. Někdy jsou to nehybné obrázky, jindy krátké animované filmy, navíc rozmanité styly, barevnost, mluvené texty, různé zvuky. Každý z nás ví, že je mnohem snadnější pochopit složité údaje, které jsou zároveň hezky ilustrované.

Mnozí odborníci tvrdí, že dvouleté a tříleté děti, jejichž rodiče vysedávají u televize či počítače, často začnou mít o šedou skříňku zájem samy od sebe. Tento fakt již začínám sledovat na svém dvouletém synovi. Nejsem žádný počítačový nadšenec ani televizní maniak, ale čas od času je to nutnost.

Bojím se, a zřejmě nejsem sama, aby z mého syna nevyrostl telemaniak nebo počítačový šílenec, který nebude mít zájem o normální hry, sport, pobyt v přírodě a který si nebude schopen najít kamarády, protože začal žít ve virtuálním světě a postupně bude ztrácet spojení s realitou. Určitě se ale najdou i takoví rodiče, kteří mají pocit, že není nikdy dost brzy na to, aby své ratolesti posadili před televizi či počítač. Jsou totiž přesvědčeni, že je to jediný možný způsob, jak je připravit na život v moderní společnosti.

Žijeme v 21. století, kdy masmédia už nejsou jen doplňkem volného času, ale stala se nedílnou součástí lidského života. Ať se nám to líbí, nebo ne, dá se předpokládat, že v budoucnosti budou hrát mnohem důležitější roli.

Výběr tohoto tématu mě nadchnul už z jednoho prostého důvodu. O dětech a jejich závislosti na médiích se tolik mluví i píše, až z toho jde hlava kolem. Jsem matkou dvouletého syna a záleží mi na jeho budoucnosti. Chtěla bych z něj vychovat řádného člověka, a proto při jeho výchově nechci nic zanedbat. V rámci této práce jsem se pokusila zjistit, jaký mají dnešní děti vztah k prostředkům masové komunikace, a těchto poznatků využít při výchově svého syna.

Svou diplomovou práci jsem rozdělila na část teoretickou a praktickou.

V první části se zabývám dětstvím, kdo to je vlastně dítě, čím si prošlo z hlediska historického vývoje a jak jej vidíme v současnosti. Dále definuji masovou komunikaci, masová média, zaměřuji se na jednotlivé druhy médií, jejich kořeny rozvoje a způsoby, jakými zasahují do našeho života.

Praktickou část jsem věnovala dotazníkovému šetření, kde jsem se snažila zjistit vztah dětí k prostředkům masové komunikace z hlediska kvantity jejich užívání. Dále porovnávám rozdíly z hlediska četnosti užívání médií mezi děvčaty a chlapci, zda s přibývajícím věkem mají stoupající či klesající tendenci a jakou roli v tomto ohledu sehrává rodinné zázemí.

1 Dítě

V následujících kapitolách popisují dětský věk, jak jej vnímali naši předkové a co nás v současné době z hlediska utváření osobnosti dítěte nejvíce znepokojuje, čím jsou dnešní děti nejvíce ovlivněny. Dále se zabývám psychosociálním vývojem dítěte a jeho schopnostmi vnímat televizní vysílání.

1.1 Dítě – jedinec v dětském věku

Tou nejjednodušší a nezákladnější charakteristikou dítěte je bezesporu charakteristika jeho věkovým určením. Dítětem je jedinec nacházející se v určitém věkovém rozmezí, které označujeme jako dětský věk.

V *Úmluvě o právech dítěte*, která byla 20. listopadu 1989 přijata Valným shromážděním OSN, se praví, že „dítětem se rozumí lidská bytost mladší 18 let...“ (viz. část 1., článek 1), tedy do dosažení plnoletosti, resp. právně dané nezávislosti. Dítětem je tedy člověk, jenž legislativně není svéprávný, nachází se pod zákonně definovanou péčí jiných osob (zpravidla rodičů).

Sám dětský věk, jenž je úsekem nejbouřlivějšího vývoje v celém našem životě, je možno rozdělit na jednotlivé fáze končící zpravidla v patnácti letech, což je věk z mnoha důvodů skutečně hraniční. Završuje se tělesná proměna s celým komplexem vzájemně prorůstajících biologických, psychologických, sociálních a dalších souvislostí. (Helus, 2004, s. 87-88)

V prvním období dítě rozvíjí důvěru v sebe samo, k rodičům a ke světu. Jeho prostředím je především rodina (jako i v následujících stádiích) a psychosociální krize můžeme popsat jako póly důvěra – nedůvěra. Pak přichází tzv. rané dětství, ve kterém dítě rozvíjí svůj smysl pro sebekontrolu. Krize se odehrávají na pólech autonomie versus stud, pochybnost. Poté asi tak od čtvrtého do pátého roku se dítě učí cílevědomým aktivitám. Krize probíhají mezi póly iniciativa versus vina. Od šestého roku do puberty se pro dítě mění prostředí, protože se objevuje vliv sousedství, vrstevníků a školy. Biologicky končí dětství pubertou a sociálně možnostmi vlastního odpovědného chování.

Dětství je prvním úsekem sociálního vývoje člověka. Ve všech kulturách je to období domácí výchovy a primární socializace, kdy jsou děti zprostředkovávány normy, hodnoty, jazyk, vzorce chování a základní dovednosti. A právě tady se utváří základní struktura osobnosti. Významný vliv na průběh dětství mají socioekonomický status rodiny a metody socializace. Adekvátním

prožitím dětství se naplňuje význam a smysl dětského věku pro vývoj osobnosti. (Jandourek, 2003, s. 66)

1.2 Dějiny dětství

Dějiny dítěte se rozumí historické bádání přinášející nám poznatky o tom, jak bylo dítě v minulosti chápáno, jak s ním bylo zacházeno, jak se vztah k dítěti vyvíjel.

Dítětem je lidská bytost procházející životní etapou dětství. Dějiny dětství ale dokládají, že děti byly běžně objektem jednání velmi drasticky zpochybňujícího tvrzení, že skutečně jsou lidskými bytostmi.

Seneca (4. př. n. l. – 65. n. l.), významný římský myslitel, hovoří o povinnosti „odstranění bezcenného života“. Týká se to jmenovitě dítěte – jeho život nemá nepodmíněnou hodnotu sám o sobě jako takový, ale je zvažován pod zorným úhlem jeho užitečnosti pro rodinu, společenství, stát.

V antickém Římě vládl otec autoritou rozhodnout, zda dítě „k něčemu je“, anebo není. Odstranění dítěte, ať už proto, že nebylo zdravé, nebo že už bylo dětí dost, nebylo ničím neobvyklým. Bezmocnost dítěte sváděla dospělé okolí k tomu, aby na jeho úkor uspokojovalo své nejrůznější potřeby.

Prodeji dětí uložil určitá omezení první křesťanský císař Konstantin. Nekompromisně ale zasáhl až jeho pozdější nástupce, císař Theodosius. Navzdory tomu bylo „utrácení“ dítěte ještě v raném středověku do jisté míry rozšířeným hříchem. Teprve pozvolna bylo kvalifikováno jako zločin zcela mimořádné odpudivosti, trestaný upálením.

Za doklad o zpochybnění dítěte jako lidské bytosti, lze považovat i některé způsoby pečování o ně, které mnohdy připomínaly spíše mučení. Příkladem lze uvést staletou udržující se praxi zavnutí kojence do tzv. povijanu. Dítě bylo sevřeno tak, že se nemohlo ani pohnout ani otáčet hlavou. Navíc šátek přehozený přes hlavu mu bránil v rozhlížení. Uvěznění dítěte v povijanu značně omezovalo rozvoj vzájemné interakce mezi matkou a dítětem.

Zavnutí do povijanu se stalo požadovaným projevem péče o kojence ve starém Římě a udržovalo až do konce 18. století, v mírnější podobě dokonce ještě na začátku 20. století.

Jedněmi z mimořádně vlivných průkopníků změny v pohledu na dítě a péči o ně byli J. Lock (1632-1704) a J. J. Rousseau (1712-1778). Je prokázáno, že v zemích, kde našla tato kritika pevnou půdu, výrazně klesla úmrtnost malých dětí.

Úcta k životu dítě a respektování základních předpokladů zdravého vývoje se neprosazovaly kontinuálně. Novou vlnu kruté bezohlednosti vůči dětem přinesla průmyslová revoluce. Zhruba od roku 1750 se děti stávají masivní obětí industriálního rozvoje. A trvalo to bezmála sto let, než vešly v účinnost první zákony, které regulovaly kruté pracovní podmínky továrních dětí.

Podle dobových údajů tvořily nemalou část dělníků mladších osmnácti let děti devítileté, v krajních případech dokonce pětileté. V první fázi nástupu průmyslové revoluce tyto děti pracovaly stejně jako dospělí 14 – 16 hodin denně. V podstatě nevznikla žádná vlna účinného protestu, aby se této nelidské praxi učinila rázná přítrž. Právní regulace tovární práce dětí nabývala na významu až po roce 1802.

Je zážející, že péče o děti v tehdejší společnosti nejednou nabývala forem způsobujících jim bolest a utrpení. Nejinak tomu bylo ve výchově a vzdělávání. Edukační péče se překvapivě často pojila s násilím, prosazujícím požadavky dospělých na úkor projevů dětské přirozenosti. Bezohlednost se deklarovala jako samozřejmá nutnost, jestliže mělo z dítěte něco být. Vztah rodičů a dětí v pozdní antice lze charakterizovat jako autoritativní všemoc nad dítětem.

Postoj k dítěti se samozřejmě vyvíjel a v tom či onom pohledu postupně humanizoval. Vždy byli lidé, jejichž vztah k dítěti byl prostoupen láskou. Projevy této lásky však byly podmíněny okolnostmi, převažujícími názory, zažitými zvyklostmi. Vysoká úmrtnost dětí, ztráta matky, smrtící epidemie, války, hladomory, špatné hygienické podmínky – to vše nemohlo nenavozovat daleko věcnější pohled na dítě, než je tomu u nás, kdy věnujeme dětem mnohem více času a jsme obklopeni výzvami a úkoly, jak je nejlépe zabezpečit, jak se o ně starat. Rozhodně chyběla kultura uvažování nad dítětem a systematického rozpoznávání způsobu péče, jež mu svědčí, nebo naopak škodí. (Helus, 2004, s. 15-25)

1.3 Znepokojení nad dítětem a dětstvím dnes

Jaké jsou dnešní děti? V jakých životních situacích se nacházejí? Co je ohrožuje v jejich zdravém vývoji a jaké možnosti se před nimi otevírají?

Současné dětství se heterogenizuje – stává se víc a víc rozmanitým. Zajisté působí i vlivy napomáhající opačné tendenci, jíž je uniformita či unifikace. Navzdory tomu ale tendence k rozmanitosti podob dětství převládají. Velkou roli sehrává i to, že obvyklá, tradiční rodina je na ústupu a mnoho, v některých zemích dokonce většina dětí vyrůstá v nově se prosazujících formách a alternativách soužití dávajících dětem jiné výchozí životní zkušenosti, než jaké byly považovány za samozřejmé a nutné.

Ze zdrojů rozdílnosti ve vývoji dětí ale nejvíce pozornosti vyvolává podnětnost prostředí, vyplývající z odlišnosti kultur, z rozdílů ve vzdělanostní úrovni rodičů a v jejich majetkových poměrech, ve výchovných stylech, v kvalitě škol a využívání mimoškolních vzdělávacích příležitostí, z odlišností hodnotových preferencí působícího okolí. Právě tento komplex činitelů může způsobovat tak velké rozdíly ve výchozích životních zkušenostech lidí a tak masivně ovlivňovat jejich šance žít smysluplný život, začleňovat se a dosahovat úspěchu, že hrozí ztráta nutné, minimální společenské soudržnosti.

Formulovat obecné znaky charakterizující současné děti a mládež je tedy obtížné. Každý takový pokus je kritizován, poněvadž nebere v úvahu výjimky a nově vznikající tendence, které – byť momentálně málo patrné – mohou předjímat závažné události v budoucnu. (Helus, 2004, s. 63)

1.3.1 Děťství medializované

Média znamenají bezesporu dalekosáhlé obohacení života. Díky jim jsou nám i nejdlehlší končiny světa jakoby na dosah. Význam času a prostoru se relativizuje – je možno navazovat kontakty, dohadovat se a kooperovat bez omezení vzdálenostmi, jakoby existovala svého druhu všudypřítomnost. Učení podporované počítači otevírá nové možnosti vzdělávání. Putování po informačních dálnicích se stává jedním z největších dobrodružství.

To je ovšem jen půlka pravdy. Tou druhou polovinou je, že média svou nabídkou nejrůznějších zábav, mohou navozovat, především u dětí a mládeže, závislosti způsobující, že to, co zprostředkovávají, oslabuje vnímavost pro to, co lze nazvat životem z první ruky a co je zřejmě základem způsobilosti obstát před člověkem tváří v tvář v každé situaci. Tato hrozba nemá zpochybňovat výše zmiňované pozitiva, nemá ale být ani zlehčována, poněvadž je také reálná a za jistých okolností způsobuje vážná ohrožení osobnosti.

Ukazuje se, že pozitivní význam médií na vývoj dětí a mládeže nemusí být vůbec automatický, ale že je výsledkem specifického edukačního působení – *mediální resp. multimediální výchovy*. Je nesporné, že multimédia masivně ovlivňují u dětí a mládeže skladbu jejich dne, zájmy, vzory k napodobování, způsoby chování, hodnotové systémy, názory a postoje. Každopádně tato média napomáhají polarizaci dětí a mládeže – vytváří se skupina závislých konzumentů, čehokoliv multimediálního, kteří postupně ztrácejí schopnost kritické výběru; jiní však cílevědomě vyhledávají z multimediální nabídky podle svého kritéria hodnoty, odpovídající jejich rozvojovým

životním cílům. Toto tvrzení bohatě dokládají výzkumy působení televize, jež je dnes zřejmě médiem nejrozšířenějším.

Například doba, kterou sedmi až dvanáctileté děti tráví v průměru denně u televize, dosahuje běžně až dvou hodin, přičemž o víkendech to bývá i šest hodin. V dítěti je tak indukován specifický druh prožívání, což může vést k oslabování způsobilosti vnímat život takový, jaký je ve skutečnosti. Na tuto strunu ostatně hrají komerčně orientované stanice, které svými pořady mnohdy působí programové ztvárňování dětí a mládeže jako jejich konzumentské masy.

Příliš časté sledování televizních pořadů založených na dramatických dějových zvratech může u dětí vést k narušení pozornosti. Dítě pak není schopné se koncentrovat na události, které postrádají tento „dramatický chvat“, třeba výuka ve škole.

Děti propadlé televizní závislosti ztrácejí zájem, resp. citlivost pro to, co ve svém reálném životě prožívají či mohou prožít. Namísto toho dávají přednost zážitkům zprostředkovaným televizí. Dochází k narušení hodnoty autentických osobních zážitků.

Časté vysedávání u televize může vést k redukci řeči na odposlouchané, primitivní dialogové obraty, s potlačením způsobilosti hovořit rozvinutě, vyprávět, s úctou a zájmem naslouchat vyprávění a názorům ostatních.

Významné je i to, že sledování programů si děti často vynucují podle toho, jak se mezi nimi stávají módou, se kterou je nutné držet krok. Dochází tak k celé řadě masových nápodob a identifikací. Tak se do mentality dětí dostává agresivita, rozjívenost apod.

Ani analýza negativních účinků nadměrného sledování televize by neměla zastřít možnost pozitivního ovlivnění nejen znalostí, ale i postojů a názorů dětí. Záleží ovšem na tom, jak je dítě z hlediska sledování televize orientováno – zda je ponecháno na pospas proudům konzumní nabídky, zda je s tím, co mu televize přináší, ponecháno samo sobě, anebo naopak zda je v něm probouzen kritický odstup, reflektující a hodnotící postoj, zřetel k rozhodování a možnosti volby. Opět to záleží na specifickém edukačním působení – mediální resp. multimedialní výchovy jako nový úkol současné rodiny a školy. (Helus, 2004, s. 64-66)

1.3.2 Konzumní dětství

Jde o dětství vystavené působení reklamy a nabídek trhu. Tržní prostředí se svou rozmanitostí nabídky rozšiřuje možnosti člověka vybrat si, rozhodnout se apod. Současně ale může závažným způsobem ohrožovat svébytnost dětí i dospělých dostávajících se do vleku nabídek, jímž nedokážou odolávat a od kterých odvozují určující hodnoty svého života, na úkor závažnějších sku-

tečností. Tomuto vleku je stále těžší odolávat. Stává se zvyklostí, normou a pro mnohé lidi nepřekonatelnou závislostí. Tlakům tohoto druhu je samozřejmě vystaveno i současné dítě. Pokud je edukační prostředí (rodina, škola...) nevybaví rozvinutějšími hodnotovými orientacemi, mohou se potřeby, provokované reklamou a nabídkou, stát určujícím diktátem jeho způsobu života.

Současné dítě je již od útlého věku bombardováno stále novými a rafinovaněji působícími hračkami a hrami, pamlsky, oděvy..., že až můžeme hovořit o terorizování jeho vnímání a motivů. Například podbízivě obratné propagování nezdravé výživy v automatech na školách může podstatně měnit stravovací návyky dětí nežádoucím směrem.

Existují i další neblahé dopady nátlaku reklamy a konzumního životního stylu. Děti, které si nemohou např. dovolit oblečení, které se stalo ve třídě módou, bývají vystaveny diskriminaci, přecházející v šikanu. Stále častěji jsou evidovány sklony řešit těžkosti či překonávat nudu nakupováním nebo alespoň bloumáním v obchodních domech. Řešení podobných problémů není v moci domluv a prostého vysvětlování, ale nejednou vyžaduje specifickou výchovnou kompetenci. (Helus, 2004, s. 67)

1.4 Děti a televize

Je zřejmé, že rozhodující pro samotné vnímání nejen televize je věk dítěte a související vývojové aspekty. Ve vztahu k médiím děti nepředstavují jednotlitou skupinu příjemců, a v souvislosti s jejich věkem jsou rozdíly v dekodování a interpretaci mediálních obsahů nejmarkantnější. Proto se zaměřím na vztah mezi etapami lidského duševního zrání a „zacházení“ s televizní obrazovkou.

O samostatném využívání médií je možno uvažovat od třetího roku života. Tříleté až pětileté děti mají vnímání filmu zaměřeno na jednotlivosti. Mohou věrně reprodukovat detaily, často se jim do vyprávění mísí vlastní zkušenosti. Zajímají je jednotlivé scény, do nichž si mohou promítat svou osobní zkušenosti. S věkem stoupá participace na ději, což se projevuje výkřiky, gesty apod. V tomto věku se může objevit nápodoba zobrazovaných aktivit. Ve čtyřech letech se vývoj inteligence dostává z nedojmového myšlení na vyšší úroveň názorového myšlení dle Piageta. Pokud televize v rodině vystupuje jako „třetí dospělý“, potom mohou děti po zhlédnutí scén s agresivními prvky zkoušet tyto scény napodobovat.

Šestileté až osmileté děti jsou již schopny chronologického řazení zhlédnutých scén (což odpovídá kognitivnímu vývoji, který se dostal do stádia logických operací), ale nedají se již natolik strhnout dějem. Pokud má dítě ve svém okolí citové zázemí, uplatňuje na jedné straně obranné

mechanismy, na druhé straně ovšem také vcítění a soucítění. Dítě zapomíná na své okolí a čas, ustupuje rozptýlenost a mizí chvíle nudy. Děti mají potřebu konfrontovat divácké zážitky s ostatními, zvláště pak dospělými ve svém okolí.

Od devíti nebo desíti let se rozvíjí schopnost komplexnějšího porozumění filmu. Dítě již má dostatek zkušeností a je schopno rozlišovat mezi jednotlivými typy realismu. Dokáže rozlišit hlavní dějovou linii od vedlejší, ale i nadále jsou pro něj důležité detaily. Průvodní mimické a zvukové projevy zůstávají. Chlapci začínají skrývat své citové zážitky, více vyhledávají útočiště dospělých a rychleji dokážou zapnout obranné mechanismy.

Teprve od jedenácti let je dítě schopno se distancovat od děje a vystihnout podstatu příběhu. V tomto věku dítě kognitivně dosahuje postupně Piagetovského stadia formálních operací, takže je schopno pracovat s abstraktními pojmy, hledá alternativní řešení, vytváří domněnky, myslí o myšlení a dělá soudy o soudech. Již naplno fungují sociální sítě. Ve věku od devíti do třinácti let je dítě silně závislé na školním kolektivu. Ve dvanácti letech si děti teprve začínají uvědomovat smysl reklamy.

Pokud uvažujeme o vlivu televize na děti v jejich jednotlivých vývojových obdobích, potom musíme zvážit jeden důležitý fakt: děti nejsou kontinuální diváci. Jejich schopnost koncentrace podléhá stejnému vývoji jako ostatní složky jejich osobnosti. Ani velké procento dospělých nesleduje pořady od začátku až do konce, u dětí to platí dvojnásobně. Ukazuje se, že televize může často působit jen jako kulisa při různých činnostech. Toto „fragmentární diváctví“ potom značně zpochybňuje kvantitativní údaje o čase stráveném před obrazovkou.

V souvislosti s věkovým vývojem a rozvojem kognitivních schopností se zákonitě mění i vkus a zájmy dětského diváka. Ve věku od osmi do dvanácti let vzrůstá obliba soutěžních pořadů a kvízů, které zábavnou formou rozšiřují všeobecné vzdělání. Podle Suchého jsou faktory, které vedou děti ke sledování určitého typu pořadu, do velké míry náhodné. Přirozená dětská zvědavost, televizní vkus rodičů, vyprávění spolužáků i chuť zakázaného ovoce vedou k tomu, že dítě je schopno v téměř jakémkoliv věku konzumovat jakýkoli mediální obsah bez dalšího specifického rozlišení. Dívání se na televizi děti prostě baví a stále vzrůstající možnosti televizních kanálů jim přináší potěšení, které nelze při veškerých snahách a vědeckých poznacích přesně specifikovat. (Suchý, 2007, s. 34-36)

2 Masová komunikace a masmédia

V níže uvedených kapitolách definuji pojmy masová komunikace a masová média. Vymezuji jednotlivé druhy masmédií, zabývám se jejich historickým vývojem. Dále popisuji jednotlivé způsoby, jakými masmédia zasahují do života současné společnosti především mládeže.

2.1 Pojem masová komunikace

Termín „masová komunikace“, který vznikl koncem třicátých let 20. století, vyvolal příliš mnoho konotací, než aby dovoloval definici, na niž by bylo jednoduché se shodnout. Již samo slovo „masový“ je nabitó hodnotami a rozpory a ani termín „komunikace“ nemá dodnes všeobecně přijímané vymezení. Pojem „masový“ odkazuje k velkému počtu, rozsahu či množství (ať už lidí nebo produktů), zatímco „komunikace“ označuje předávání, přebírání významů, vysílání a přijímání sdělení. (McQuail, 1999, s. 30-31)

Masová komunikace je proces, v jehož rámci se:

1. nabízejí obsahy (sdělení) určené prvotně ke krátkodobému užití (jako je zpravodajství a zábava), které mají aktuální charakter a jsou
2. produkovány formálními organizacemi s vnitřní hierarchií, pravomocí a odpovědností, užívající vyspělé technologie sloužící k multiplikaci vyrobeného sdělení a jeho distribuci s pomocí rozmanitých zprostředkujících technik
3. k masovému, disperznímu a anonymnímu publiku (k velkému, rozptýlenému a neuzavřenému počtu lidí), a to:
4. veřejně, tedy bez omezení přístupu;
5. jednosměrně, tedy bez možnosti výměny role podavatele a příjemce, a
6. nepřímó, tedy s odloženou a institucionalizovanou zpětnou vazbou, a to vše
7. s určitou periodicitou produkce, která je
8. nabízena průběžně. (Kunczik, 1995, s. 17)

V této, stejně jako v mnoha dalších definicích, je slovo „komunikace“ použito ve významu „přenos“, a to pouze z pohledu podavatele, nikoli v celé šíři významu, do něhož spadá i vědomí odpovědi, sdílení a interakce. (McQuail, 1999, s. 31)

Masová komunikace v sobě zahrnuje styk mezi jedním podavatelem a mnoha příjemci, který probíhá současně, bezprostředně a se stejným vlivem, což jiné formy komunikace postrádají. (McQuail, 1999, s. 61)

2.2 Pojem masmédia

„Média“ patří mezi nejpoužívanější pojmy současnosti. Sociologové, psychologové, novináři i politici o médiích mluví a píší často a v nejrůznějších souvislostech a významech.

Ze slova „medium“ je patrný jeho původ. Vychází z latiny a znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel – tedy to, co něco zprostředkovává, zajišťuje. Obory, které se věnují projevům mezilidské, sociální komunikace, označují tímto pojem to, co zprostředkovává někomu nějaké sdělení, tedy médium komunikační. (Jirák, Köpplová, 2007, s. 16)

Média jsou velice složité a v čase se proměňující sociálně komunikační jev, podmíněný dobou situací společenskou, technickou, politickou i kulturní. Podle toho, jakou roli plní média jako společenské instituce, můžeme rozlišit kategorie médií sloužících podpoře interpersonální nebo celospolečenské komunikaci.

Média, která slouží celospolečenské komunikaci, tedy komunikaci mezi jedním výchozím bodem a blíže neurčeným, leč vysokým počtem bodů cílových, se tradičně označují výrazem masová média. Jejich podstatným rysem je skutečnost, že nepodporují vysílání a přijímání sdělení na obou stranách, nýbrž svou podstatou staví jednoho účastníka do role vysílatele a druhého do role příjemce. A právě předpokládaná povaha příjemce – tj. početné skupiny lidí, kteří mají navzájem slabé nebo žádné sociální vazby tvoří „masu“. (Jirák, Köpplová, 2007, s. 21)

Rané užívání pojmu „masa“ obvykle vyvolávalo negativní asociace. Původně odkazovalo k představě davu či k „prostému lidu“, jenž byl obvykle vnímán jako nevzdělaný, omezený a potencionálně iracionální, vzpurný, ba dokonce surový. Výraz však bylo možno použít i v pozitivním slova smyslu, což se projevilo zejména v socialistické tradici, kde „masa“ vyvolává představu síly a solidarity. Rozdílné hodnocení představy „masy“ závisí na zvoleném politickém či osobním úhlu pohledu a na tom, zda masa, o níž jde v danou chvíli, byla ustavena oprávněně a zda jedná racionálně a spořádaně. Přesto převládá sklon vnímat masovost jako něco negativního. Standardní slovníková definice vymezuje heslo „masa“ jako seskupení, v němž se ztrácí osobnost“. Taková definice je blízká tomu, jak sociologové dříve popisovali mediální publikum. (McQuail, 1999, s. 58)

Masová média vytvářejí nové sociální vazby ve společnosti, utvrzují skupinovou identitu a pomáhají jedinci najít jeho místo mezi ostatními lidmi. V tomto smyslu mezi masová média patří noviny, časopisy, knihy, pozemní, kabelové i satelitní televizní a rozhlasové vysílání, film, kompaktní disky i magnetofonové nahrávky, stejně jako ekvivalenty těchto „tradičních“ médií

v kyberprostoru počítačových sítí, zvláště internetu (internetové verze tištěných periodik, internetové deníky a časopisy, rozhlasové a televizní vysílání po internetu). (Jirák, Köpplová, 2007, s. 22)

2.3 Tištěná média

V procesu masové komunikace jsou používána masová média, masmédia neboli hromadné sdělovací prostředky. Rozlišujeme média tištěná (noviny, časopisy a další periodické publikace) a elektronická nebo též audiovizuální.

2.3.1 *Knihy*

Na počátku dějin moderních médií stojí tištěná kniha. Je nejstarší a patrně i dnes nejvýznamnější formou tištěného slova. Aby vůbec dostala dnešní podobu, musely písmo a psací látky, které byly předpokladem pro její vznik, projít dlouhým a složitým vývojem. Neobyčejně významným objevem pro vývoj písma a knihy byl v době střední říše (asi 2200-1500 př. n. l.) vynález papýru a jeho svinování do svitků ve starém Egyptě. Obdobnou technologií pak Evropané vyráběli papír, který se dostává do knih až v pozdně byzantské době, zhruba ve 12. století. Do této doby se jako psací látka používal papyrus a pergamen, typický pro období pozdního starověku a celého středověku. (Kneidl, 1989, s. 13, 24)

Po křižáckých výpravách se evropskému lidu otevřely nové obzory, přibývalo vědychtivých. Vzrůstala poptávka po pramenech vědění. Dosavadní způsob rozmnožování jich opisováním v klášteřích poptávce nestačil. Ani pozdější opisování řemeslné dlouho nedostačovalo. Navíc takový opis byl velmi nákladný. Potřeba rychlejšího způsobu rozmnožování byla čím dál naléhavější. (Hoch, 1956, s. 213)

Snaha vyrábět kopie jednoho nepsaného sdělení provázelo komunikační úsilí člověka po celá dlouhá staletí. Nesporným zlomem v úsilí o hledání technologie dovolující multiplikaci sdělení bylo vynalezení knihtisku Johannesem Gutenbergem v roce 1450. Představoval nejen nový technicky nesrovnatelně dokonalejší způsob reprodukce textu, ale i možnost zprostředkovávat jej širokému publiku. Umění reprodukční techniky bylo známé již před Gutenbergem, jednalo se o tisk z dřevěných desek tzv. *dřevotisk* vynalezený v Číně kolem roku 1050 kovářem Pi-šengem. (Jirák, Köpplová, 2007, s. 20) Knihotisk tak umožnil tisknout větší množství levnějších knih, postupně došlo k posunu jejich obsahu ke světštějším, praktičtějším dílům a jejich přiblížení směrem ke gramotným masám.

Od 16. století se tiskly mapy, atlasy a kalendáře, od osmnáctého století lze hovořit o prvních nakladatelích. V roce 1703 bylo v Holandsku Izaakem Enschedé založeno nakladatelství, které existuje dodnes a kromě knih vydávají i noviny. (Kneidl, 1989, s. 79)

V devatenáctém století se z tiskařského řemesla stal průmysl. Řada vynálezů v tomto směru přispěla ke zrychlování, zlevňování a všestranné racionalizaci výroby knihy, takže se stávala masovým produktem, k její kráse však vesměs nepřispěly. Zrychlení sazby sice mělo negativní dopad na kvalitu tisku, ale nové technologie významně ovlivnily ilustrační možnosti a daly knize nový estetický vzhled. (Kneidl, 1989, s. 109)

Ve 20. století došlo k obrovskému skoku ve vydávání knih. Výrazně se zlepšila kvalita tisku a celkové zpracování knih, zejména po grafické stránce. (Kneidl, 1989, s. 142)

Kniha je obsahově velmi různorodá. Čtenář má prakticky neomezené možnosti výběru. Obsah knihy si činí nárok na trvalejší platnost, zpravidla je spjat s individualitou autora. Tvoří sémanticky jednotný a uzavřený celek. Není periodická, přichází s jednorázovým sdělením. Tak jak v obsahu existuje různorodost i po formální stránce. Od luxusně vybavených uměleckých publikací až po levnější knihy malého formátu. S tím je spojena i jejich rozdílnost v cenové dostupnosti a v masovosti nákladů. (Vymazal, 1984, s. 99-100).

Produkce knih ve světě je obrovská a stále stoupá. V roce 2008 se potvrdil trend posledních let – každoroční růst počtu vydaných knižních titulů. V České republice bylo vydáno celkem 18 520 titulů. Tímto vydaným množstvím titulů při přepočtu na počet obyvatel si Česká republika stále udržuje postavení na předním místě ve světě. (<http://www.sckn.cz/index.php?p=fakta> 2008)

2.3.2 Periodický tisk

Od vynálezu knihtisku uplynulo téměř dvě stě let, než se objevil fenomén, který můžeme označit za prototyp novin a odlišit jej od letáků, pamfletů a bulletinů konce šestnáctého a počátku sedmnáctého století. Hlavním předchůdcem novin byly ve skutečnosti spíše letáky a bulletiny než knihy – šířily se pomocí poštovních služeb a soustředily se především na přenášení zpráv o událostech důležitých pro mezinárodní obchod a směnu. První noviny se vyznačovaly periodicitou, komerční podstatou (byly volně v prodeji), mnohostranným využitím (sloužily k informování, inzerování i k šíření klepů) a veřejným čili otevřeným charakterem.

Komerční listy měly podobu, jež posléze dala tvář novinám jako společenské instituci a jejich vývoj lze v retrospektivním pohledu považovat za rozhodující okamžik v dějinách komu-

nikace-nabízely totiž službu svým anonymním čtenářům a nesloužily jako nástroj propagandistů či mocnářů.

Od samého počátku byly noviny skutečným či alespoň potencionálním protivníkem vládnoucí moci. Mnoho příkladů z historie tisku vypovídá o násilí páchaném na tiskařích, vydavatelích a novinářích. Bývá zdůrazňován boj za právo svobodně publikovat, odehrávající se často v rámci širšího hnutí za svobodu, demokracii a občanská práva. Přestože se vývoj čas od času podstatně zbrzdí nebo vrátí zpátky, obecně platí, že tisk historicky směřuje ke stále větší a větší míře svobody. (McQuail, 1999, s. 34-35)

Technologické inovace spolu s rozvojem distribučních možností (hlavně železniční dopravy) a nárůstem potencionální čtenářské obce (především díky vzrůstající gramotnosti) se zasloužily o to, že se noviny jako komunikační prostředek určený původně ke skupinové komunikaci (např. mezi obchodníky, stoupenci jedné politické ideje či mezi vědci) v průběhu 19. století rozšířily mimo okruhy elit a podnikatelských kruhů směrem k „masám“.

Tisk byl prvním skutečně masovým médiem, které se v některých zemích (především USA a Francie) rozvíjel se stále větší rychlostí zhruba od první třetiny 19. století. V dalších zemích (v Německu, Anglii a Rakousku-Uhersku) se masový tisk ustavoval postupně od druhé poloviny 19. století za stávajícím tiskem politickým, označovaným jako „seriózní“, někdy taky jako „tisk kvality“ nebo „prestížní tisk“. Rozvoj masového tisku byl závislý na konkrétních společenských podmínkách. Původní listy nezanikly a nadále oslovovaly své ustavené čtenářské skupiny. Vedle sebe se tak rozvíjely dva typy periodik: na jedné straně tradiční seriózní listy určené pro majetnější a vzdělanější publikum, na druhé straně masové tituly vyznačující se podstatně vyššími náklady a odlišnou skladbou obsahu. Masový tisk byl určen čtenářům z nižších společenských vrstev, více se věnoval populárním tématům a přizpůsobil jim i politické zpravodajství a analýzu politického dění.

Kromě „seriózního“ a „masového“ tisku se zhruba od poloviny 19. století šířily v jednotlivých zemích spolu s rozvojem politických stran i nově vznikající tisk těchto stran, tedy stranický tisk. (Jirák, Köpplová, 2007, s. 29) Stranické listy prohrály soubor s komerčně orientovaným tiskem, a to nejen jako pojetí periodik, ale i jako životaschopná forma podnikání. Tržně orientované listy prokázaly, že jsou objektivnější, méně náchylné k manipulaci a zábavnější, a kromě toho jsou po většinu času schopny oslovit více čtenářů. Myšlenka stranického tisku však má v demokratické společnosti stále své místo. Po celé Evropě přežívá a vyznačuje se nezávislostí na státu, profesionální úrovní a seriózností: otevřeně si klade za cíl formovat veřejné mínění.

Masový tisk bývá označován „komerčním“ ze dvou hlavních důvodů: je provozován monopolistickými koncerny a to kvůli tvorbě zisku; je příliš závislý na příjmech z reklamy výrobků (což podporuje vznik masové čtenářské obce). Komerční zaměření a způsob financování masového tisku vyvíjejí obrovský tlak na obsah novin, a sice směrem k politickému populismu a současně k podpoře obchodu, konzumerismu a svobodného podnikání. (Curran, 1986, Curran a Seaton, 1988) Takto formulovaným zaměřením lze vysvětlit vznik nového typu novin: odlehčených a zábavnějších, zdůrazňujících zprávy o konkrétních osudech obyčejných lidí, bulvárnějších ve vztahu ke zločinu, násilí, skandálům a zábavě a mající velice početnou čtenářskou obec, v níž převládají skupiny lidí s nižším příjmem a nižším vzděláním.

I v současnosti tento typ novin v mnoha zemích zřetelně převládá. (McQuail, 1999, s. 35-36)

Technická podstata tisku a knih je v zásadě podobná. Informace jsou rozšiřovány na papíře ve formě tištěné řeči. Ta je případně doprovázena obrazovým materiálem. Materiální charakter tištěných informací je umožňuje dlouhou dobu uchovávat a vracet se k nim. Umožňuje je také dopravovat, půjčovat, prodávat, kupovat a dále je šířit. (Vymazal, 1984, s. 101)

2. 4 Elektronická média

Mezi elektronická média patří zejména rozhlas, televize, film, video, telefon, fax, e-mail, internet. Význam elektronických médií stále roste. Rozboru některých z nich se věnuji v následujících kapitolách.

2.4.1 Film

Film se objevil na konci 19. století jako technická novinka. Umožnil převést starší tradici poskytování zábavy do nových podob prezentace a šíření (distribuce). Nabídl nejširší veřejnosti příběhy, podívanou, hudbu, dramata, komiku a technické triky. Film jako masové médium byl částečně reakcí na „vynález“ volného času. Soudě dle fenomenálního rozvoje, uspokojil film latentní poptávku ohromných rozměrů. Příčinou tohoto vývoje je skutečnost, že film vyšel vstříc potřebám dělnické třídy. Stejný aspekt, jako stál u vzniku novin, i když tentokrát začal uspokojovat jiné potřeby a jinou třídu.

Charakterizovat film jako novou formu „zábavního průmyslu“ však nestačí. V dějinách filmu se vyskytují tři významné momenty. První je užití filmu k propagandě. Toto použití film staví na jeho širokém dosahu, předpokládaném realismu, emocionálním dopadu a oblibě. Kombinování výchovných sdělení se zábavou se uplatňovalo již dávno. Film do celé věci vnesl nový prvek

díky své schopnosti oslovit velké množství lidí a bez ztráty věrohodnosti manipulovat se zdánlivou skutečností fotografických sdělení. Za další dva momenty v dějinách filmu lze považovat objevení několika škol filmového umění a vznik sociálního dokumentárního filmu.

Přestože v dějinách filmu převládá zábavní funkce, filmy často vykazují didakticko-propagandistické tendence. Film jistě podléhá vnějším vlivům snadněji než jiná média.

Do vývoje filmu významně zasáhly další dva okamžiky - příchod televize a „amerikanizace“ filmového průmyslu a filmové kultury v letech po první světové válce. Televize odvedla značnou část filmových diváků a přenechala filmu mnohem menší a mladší diváckou obec. Navíc filmu vzala či odlákala sociální dokument a poskytla mu daleko příhodnější domov.

Dalším vedlejším důsledkem bylo snížení potřeby „úctyhodnosti“. Film se tím svým způsobem osvobodil a mohl neomezeněji uspokojovat poptávku po násilném, hrůzostrašném či pornografickém obsahu.

Posledním průvodním jevem, jímž se projevuje závislost filmu na dalších médiích a zvláště na televizi v přístupu k publiku, je jeho prolínání s jinými médii, především s vydáváním knih, populární hudbou a samotnou televizí. Film tím sice ztrácí část bezprostředního publika, ale do jisté míry si zajišťuje ústřední postavení. Výrazněji než kdykoli předtím se stává tvůrcem masové kultury.

Film je v současnosti médiem audiovizuálním, i když ve svých prvopočátcích byl pouze obrazovým sdělovacím prostředkem. Filmy byly němé doprovázené titulky. Mezi charakteristické rysy filmu patří především veřejné předvádění, prostřednictvím filmu je nám předávána pouze fikce, aktivizuje různé smysly diváků, může mít povahu ideologickou, snadno překračuje hranice národní kultury. (McQuail, 1999, s. 37-38)

2.4.2 Vysílání –televize, rozhlas

Rozhlas a televize jako masová média mají za sebou přibližně osmdesátiletou historii. Obě média vyrostla z technologií, jež existovaly před nimi – z telefonu, telegrafu, pohyblivé i nehybné obrázky a nahrávání zvuku. (McQuail, 199, s. 39)

První pokusy o přenos obrazu na dálku se konaly již na přelomu 19. a 20. století. Zařízení bylo velmi primitivní, takže nemělo naději na větší rozšíření. Teprve přechodem na čistě elektronický systém a vynálezem obrazové a snímací elektronky nastal obrat v možnostech masového rozšíření televize. První vysílání na světě zahájila v roce 1936 společnost BBC ve Velké Británii.

Československo zahájilo pravidelné televizní vysílání 1. května roku 1953. Již v prvních letech vysílání se ukázaly její nesmírné možnosti a perspektivy. (Dašek, 1984, s. 7)

Vůbec první radiofonní (rozhlasové) vysílání uskutečnil vynálezce tříelektrodových rour (tri-oda) doktor Lee de Forest z Metropolitní opery z New Yorku v lednu 1910. V té době již ovšem pracovaly na světě tisíce telegrafních vysílačů.

U nás bylo pravidelné rozhlasové vysílání zahájeno dne 18. května 1923. Toto vysílání vzniklo z popudu Spolku českých žurnalistů v Praze. Zahájení pravidelného vysílání dalo podnět ke zvýšení zájmu o tuto technickou novinku. (Klbal, 1988, s. 7)

Přestože mezi oběma médii existují zcela zjevné rozdíly, lze dnes obě, v obsahu i užití, vykládat společně. Obě média si musela obsahy vypůjčit od již existujících médií, proto jsou jejich nejoblíbenější obsahy odvozené: film, hudba, příběhy zprávy i sport.

Rozhlas a televize se zdály spíše být technologií hledající způsoby využití, než aby reagovaly na poptávku po nové službě. Hlavní přínos, obou médií, spočíval ve schopnosti přímého sledování, přenášení a zaznamenávání událostí ve chvíli, kdy se dějí.

Dalším významným rysem je vysoký stupeň regulace, kontrola a udělování licencí veřejnými institucemi. Pro obě média je typická distribuce od centra k periférii a spojování celostátní televize s politickým životem a mocenskými centry ve společnosti, což vedlo k jejich značné popularitě a politickému významu. I když obě média měly k moci tak blízko, nikde si nevydobyly jako svoje nezadatelné právo takovou svobodu, aby mohly volně vyjadřovat své názory a chovat se politicky nezávisle. (McQuail, 1999, s. 39)

2.4.3 Hudební nahrávky

Hudbě jako masovému médiu se věnuje poměrně málo pozornosti. Možná proto, že důsledky, které nahrávaná hudba měla pro společnost, nebyly nikdy příliš jasné, a že ve vývoji nahrávání, reprodukce a přenosu nikdy nenastal ostrý předěl. Nahraná a reprodukovávaná hudba dokonce nikdy nedostala odpovídající pojmenování, jež by vystihovalo její četný výskyt v médiích, i když se objevil návrh na druhové označení „fonogram“.

Nahrávání a přehrávání hudby začalo až kolem roku 1880 a velmi rychle se rozšířilo. Oblíbenost nahrané hudby a její šíření je úzce spojeno s domácím muzicírováním. Obsah rozhlasového vysílání od samého počátku tvořila převážně hudba a s příchodem televize tento trend ještě zesílil. Ještě větší přístupnost hudby umožnil až vynález fonogramu, který postupně nahradil soukromé muzicírování.

Fonogram v nejširším pojetí prodělal od svého vzniku podstatné změny. První změnou bylo, když se vedle nahraných fonogramů objevila hudba vysílaná rozhlasem. V důsledku toho byla rázem dostupnější pestřejší nabídka a hudba se tak dostala k většímu počtu lidí, než kolik mělo přístup ke gramofonům. Další převratnou změnou byla poválečná „tranzistorová“ revoluce a v jejím důsledku přerod rozhlasu z domácího, rodinného média v médium individuální. Tato změna otevřela relativně nový trh mladých lidí čerstvě se rozvíjejícímu „nahrávacímu průmyslu“. Od té doby znamenal každý další krok ve vývoji další smyčku vývojové spirály stále závisější na mladém publiku.

Od šedesátých let 20. století, kdy došlo k nástupu průmyslu založeného na mladých posluchačích, je masově mediovaná hudba atraktivní pro nejširší publikum spojována s mladistvým idealismem a politickými otázkami. Zatímco obsah hudby nikdy nebylo snadné regulovat, její distribuce byla převážně v rukou zavedených institucí. Deviantní, od normy se odchyloující tendence se stávaly předmětem nejrůznějších sankcí. Jinak se hudba určená nejširšímu publiku věnuje především vyjadřování trvalých a konvenčních hodnot a osobních potřeb. (McQuail, 1999, s. 40)

2.4.4 Nová elektronická média

S nástupem nových technologií v 80. letech média prodělala podstatnou změnu, související se zaváděním počítačové techniky založené na digitalizaci dat. Ta ovlivnila nejen způsob, jakým jsou mediovaná sdělení připravována a jak jsou dodávána publiku, ale vedla k vytvoření nových médií. (Burton, Jiráček, 2001, s. 144)

Termínem „nová elektronická média“ se rozumí soubor inovací soustředěných kolem systému, jehož podstatou je vizuální zobrazovací jednotka (televizní obrazovka) spojená s počítačovou sítí.

Hlavní rozdíly, jimiž se liší od „starých médií“ jsou: *decentralizace* – dodání obsahu a výběr nejsou již v rukou toho, kdo komunikovaný obsah dodává, *vysoká kapacita* – přenos pomocí kabelu či satelitu překonává dřívější omezení daná náklady, vzdáleností a objemem, *interaktivita* – příjemce si může vybírat, může odpovídat, vyměňovat si obsahy a přímo si je spojit s dalšími příjemci, *flexibilita* formy, obsahu i užití. (McQuail, 199, s. 41)

Nová média vedla k vybudování nových institucí, rozšíření starých a k vytvoření nových produktů, které je možné prodávat publiku. Nejprve kompaktní disk (CD) doslova vyvraždil vanilové gramofonové desky a novou technologií podpořil rozvoj celého nového odvětví. Stále více se rozšiřují CD-ROMy, počítačové zařízení na čtení kompaktních disků s daty, které nabízejí pruž-

ný a snadný přístup k velkému souboru informací, do jisté míry vytlačují knihy v roli informačních zdrojů. (Burton, 2001, s. 144)

Mezi nová média rovněž patří počítačové videohry, virtuální realita a v neposlední řadě i videonahrávky všeho druhu.

Obecně lze říci, že nová média přemostují rozdíly mezi jednotlivými médii i mezi veřejnými a soukromými komunikačními aktivitami. Přestože byla, alespoň v raných fázích vývoje, vnímána hlavně jako extenze stávajících audiovizuálních médií, představují pro produkci, distribuci i základní podoby těchto médií hrozbu. (McQuail, 1999, s. 42)

2.4.5 Internet

Internet je nejrychleji se rozvíjející elektronické médium, které se stává v řadě ohledů nejvýznamnějším nástrojem mezilidské komunikace. (Musil, 2007, s. 41)

Jedna z pověr, kterou se nedaří vymýtit, tvrdí, že Internet se zrodil z amerického vojenského výzkumu a že byl původně koncipován pro válečné účely.

Skutečnost je mnohem mírumilovnější. Na prvopočátku Internetu doopravdy najdeme výzkumy, které iniciovalo kolem roku 1969 oddělení amerického ministerstva obrany financující špičkový výzkum, které se tenkrát jmenovalo ARPA (Advanced Research Projekt Agency) a nyní se jmenuje DARPA (Defence Advanced Research Projekt Agency). Nešlo vůbec o síť, která by spojovala vojenské štáby, šlo prostě jen o propojení počítačů výzkumných center. (Huitema, 1996, s. 49)

Agentura pro vývoj a projekty (ARPA) proto vyvinula soubor počítačových protokolů nazvaných TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol – protokol pro řízení přenosu/protokol Internetu) a vytvořila armádní síť ARPANET. Protokol TCP/IP dokázal posílat data různými směry, takže by data byla bezpečně doručena, i kdyby došlo ke zničení jednoho místa.

Začátkem 80. let dvacátého století se armádní provoz ARPANET odštěpil a zůstal po něm dnešní internet. Jeho růst nadšeně přijala akademická obec, protože v něm viděla lákavý způsob přenosu dat. Vládní instituce jako NASA a ministerstvo energetiky pak připojily své sítě k Internetu a posléze se k nim přidaly stovky dalších organizací z celého světa.

V roce 1990 se Internet začal používat hlavně jako komunikační kanál pro elektronické zprávy a přenos počítačových souborů a od té doby se trend ke komercializaci čím dál více zesiluje. (Bowen, 1997, s. 162)

Internet tak umožnil celému lidstvu překonání vzdáleností, výměnu myšlenek a obchodování bez ohledu na oceány a kontinenty.

Technickým základem internetu je předávání multimediálních informací mezi počítači. Podstatou funkce tohoto komunikačního nástroje je organizační řešení založené na myšlence celosvětové volně vytvářené sítě bez centra a bez výrazného hierarchického členění. (Musil, 2007, s. 31) Síť je to skutečně revoluční, dává člověku možnost být zároveň jak konzumentem, tak i zdrojem informací. (Huitema, 1996, s. 152)

Internet je nejen technicky (v dlouhodobějším historickém kontextu) zcela nové médium, ale navíc se od všech dosavadních médií podstatně liší. Není „masovým médiem“ v dosavadním smyslu, protože umožňuje každému uživateli individuální a relativně svobodný výběr z nepřehledného množství zdrojů.

Je schopen plnit všechny funkce klasických i elektronických médií a zdokonalovat je zejména nabídkou interaktivity, hypertextových odkazů a funkcí databáze. Zároveň představuje nástroj umožňující jednotlivcům nabídnout své sdělení zájemcům v celosvětovém měřítku. (Musil, 2007, s. 34)

Internet se neustále rozvíjí. Máme na něm čím dál víc partnerů, používáme čím dál víc aplikací, využíváme stále větší množství služeb. Dnes už jsme urazili dalekou cestu od malé experimentální sítě, vyvíjené od roku 1969 pro americkou armádu. A přesto celý tento vývoj svědčí o kvalitě původní architektury a o správnosti zásad, jimiž se řídilo koncipování sítě. (Huitema, 1996, s. 48)

2.4.5.1 Závislost na internetu

Závislost na internetu je nemoc stejně jako závislost na drogách, s nimiž bývá nejčastěji srovnáván. Rovněž dopady na psychiku a život závislého jsou obdobné: ztráta smyslu pro realitu, anonymita internetu jen zrychluje rozpad sociálních vazeb závislého, projevuje se ztráta norem chování, izolovanost a deprese. Internet je sice levnější než droga, ale stojí přinejmenším čas a nevyhnutelné zdravotní důsledky vedou nakonec ke kriminalitě stejně jako u drogové závislosti. (Musil, 2007, s. 40)

Určení toho, co znamená být závislý na internetu a jakým způsobem se „závislý“ odlišuje od „běžného uživatele“ internetu, však není jednoduché. Různé studie považují za nadužívání internetu rozmezí 5-25 hodin týdně.

Obecně lze závislost vymezit na základě přítomnosti následujících symptomů (Griffiths, 1998):

- **důležitost** – příslušná aktivita („brouzdání“ po internetu) se stává nejdůležitější v životě, dominuje myšlení, pocitům, chování;
- **změna nálady** – pokud činnost, na niž jsme závislí, právě nevykonáváme, mění se nám nálada – nejsme schopni se soustředit;
- **zvyšování tolerance** – tolerance na určitou dávku činnosti se zvyšuje, to znamená, že musíme hrát počítačové hry čím dál víc, aby nás to těšilo a dostavil se příslušný efekt;
- **abstinenční příznaky** – po přerušení činnosti, na niž jsme závislí, se dostávají nepříjemné psychické či fyzické pocity;
- **konflikt** – dochází ke konfliktu mezi naší závislostí a okolním světem – rodinnou, zájmy, školou apod.
- **recidivy** - rozumí se tím opětovné návraty do dřívějších stavů vyvolaných činností, na niž jsme závislí, to znamená, že se při dalším kontaktu s předmětem naší závislosti dostaneme do již jednou zažívaného stavu podstatně rychleji než při prvním kontaktu.

Na téma závislosti na internetu bylo provedeno mnoho výzkumů, žádný však nepřinesl nijak překvapivá či obzvlášť významná zjištění. (Šmahel, 2003, s. 141-142)

2.5 Význam masmédií

Masová média mají v moderních společnostech zásadní a stále vzrůstající význam. Jsou zejména:

- **zdrojem moci** – potenciálním prostředkem vlivu, ovládnutí a prosazování inovací ve společnosti; pramenem informací životně důležitých pro fungování většiny společenských institucí a základním nástrojem jejich přenosu;
- **prostředím** kde se na národní a mezinárodní úrovni odehrává celá řada událostí z oblasti veřejného života;
- významným **zdrojem** výkladů sociální reality a představ o ní; proto jsou média místem, kde jsou ukládány, konstruovány a nejviditelněji vyjadřován změny v kultuře a hodnotách společnosti;
- primárním klíčem ke **slávě** a k postavení známé osobnosti, stejně jako k účinnému vystupování na veřejnosti;

- zdrojem uspořádaných a veřejně sdílených významových soustav, které empiricky i hodnotově vymezují, co je **normální**; odchylky jsou poměřovány tím, co je považováno za veřejně akceptovanou podobu normality.

Média jsou rovněž prostředkem zábavy a určují nejběžnější způsoby trávení volného času. Výsledkem je skutečnost, že představují stále rozšiřující se průmyslové odvětví, které nabízí nejvíce pracovních příležitostí a bohatou škálu potencionálních zisků.

V nejobecnější rovině jsou masová média považována za ustavené společenské instituce s vlastní svébytnou množinou postupů a pravidel, která jsou v podstatě závislá na společnosti, v níž působí. Je zjevné, že i sama média se těší jistému stupni autonomie vyplývající z jejich neustálé vzrůstajícího objemu a rozsahu činností. (McQuail, 1999, s. 21-22)

2.6 Masmédia a jejich funkce

Tradiční, z tisku odvozený pohled na sdělovací prostředky vnímal přinášení zpráv o událostech a jejich komentování jako podstatnou – a často jedinou diskutovanou – roli. Předválečné noviny se vskutku v podstatě omezovaly na tuto náplň. Přinášení zábavy bylo chápáno jako vedlejší aktivita, což vyjadřovaly různé sobotní zábavné přílohy. Týdenní magazíny zábavného typu byly chápány striktně odděleně od informačních deníků. Reklama byla od počátků narůstajícím prvkem obsahu tisku, zejména denního, ale po celé dlouhé období byla – alespoň pro čtenáře – oddělena od ostatních funkcí a neurčovala zaměření a obsah periodika.

V současných médiích je většinou stále ještě možné na základě obsahu a někdy i žánrových znaků rozlišit:

- **informační funkce** zahrnující zprávy, komentáře, aktuality; jejich cílem je zvětšit nebo přestavět obsah vědomí diváka na základě určitých prvků reality;
- **zábavné funkce** zahrnují hudbu, dramatické formy, literární a výtvarné formy, sportovní přenosy, hudební klipy a ostatní formy zábavy – a to v celé šíři od „vysoké“ kultury až po lidovou zábavu;
- **reklamu** s jasným cílem dosáhnout určitého přesně definovaného chování, nejčastěji v oblasti nákupu a spotřeby; samostatným problémem je politická reklama – **propaganda**.

Lze samozřejmě uvést řadu dalších funkcí médií, např. výchova publika, vzdělávání, různé působení sociální či politické atd., ale tyto dílčí funkce lze vždy zařadit do některé ze tří výše uvedených kategorií, nejčastěji pod informační funkce.

Zastoupení jednotlivých funkcí v konkrétních médiích je velmi různé a mohlo být v minulosti dobrým klasifikačním znakem pro třídění. I dnes se u médií pokládá za žádoucí vyvážené zastoupení obou prvních funkcí s převahou informací a jen okrajového zastoupení reklamy. Jednotlivé funkce se realizují různými žánry, přičemž existují žánry převažující nebo alespoň typické pro jednotlivé funkce, nicméně přiřazení naprosto není rigidní ani vzájemně jednoznačné. Podstatným rysem současnosti je stírání hranic mezi jednotlivými funkcemi, s tím spojené prolínání žánrů a míchání definičních znaků. (Musil, 2007, s. 55-56)

2.7 Masmédia v procesu socializace dětí a mládeže

Prostředky masové komunikace zasahují do socializačního procesu v jednotlivých obdobích lidského života rozdílným způsobem.

Víra, že média hrají roli v rané socializaci dětí, je značně rozšířená, i když ve skutečnosti je poměrně těžké prokázat podstatu takového působení. Je tomu tak proto, že se jedná o dlouhodobý proces a také proto, že mediální účinek se ocitá v interakci s ostatními společenskými vlivy a s rozmanitými způsoby socializace v rodinách. (McQuail, 1999, s. 392)

Při současném způsobu života rodiny (zaměstnanost žen apod.) zaplňuje masová komunikace často socializační vakuum a mnohem dříve seznamuje dítě s životem společnosti, se kterou dosud nemělo zkušenosti. To má někdy pozitivní, ale mnohdy i negativní důsledky. Pro komunikační chování dětí je v zásadě rozhodující postoj rodičů k masové komunikaci a k nim samým.

Neméně významné je působení masmédií v období dospívání, kdy se oslabují rodinné svazky a pozměňují se druhy autority. Dospívající mládež navštěvuje jiné typy škol, dostává se do internetů a na různá pracoviště. Tak se částečně nebo zcela mění příslušníci vrstevnických skupin, s nimiž se stýkají. S oslabením rodinných svazků roste váha vlivů nového prostředí. Vytváří se řada neformálních vztahů a tím zvýšená možnost vzájemného ovlivňování a napodobování. A to tím spíše, že jde často o skupiny homogenní z hlediska věku, vzdělání a profesního zaměření. V těchto skupinách se účinnost prostředků masové komunikace zvyšuje spojením s interpersonální komunikací. V neposlední řadě je tu i silná přímá vzájemná osobní kontrola reakcí a názorů na obsah hromadných sdělovacích prostředků. Vzhledem ke své homogenitě mohou tyto skupiny vykonávat silný tlak na odlišné jedince a vnucovat jim svoje hodnoty, normy a vkus. Kdo by se výrazněji lišil, vystavuje se nebezpečí posměchu a izolace. Dospívající mládež je zatím v mnoha směrech nedokonale socializovaná a nedostatečně kultivovaná. V tomto období, kdy je jinak formulována autorita rodiny, roste důležitost dob-

rých a vzdělaných vychovatelů ve škole, kteří mohou ovlivňovat sociální prostředí mladých lidí sociálně žádoucím směrem a to i v jejich přístupu k masmédiím.

U mladých lidí existuje touha po dosažení statusu dospělých a snaha proniknout co nejvíce do jejich světa a napodobit ho. Prostředky masové komunikace k tomu poskytují nebývalé příležitosti. Dospívající člověk se seznámí díky jim se světem dospělých mnohem dříve, než by mu to umožnila jeho osobní zkušenost. Adolescenti však se světem dospělých často přichází do styku v jeho problémové, konfliktní a dramatické rovině. To může v některých případech vést k obavám z budoucího statusu dospělého člověka. Významnější je však to, že mladí lidé mohou touto cestou získávat ideály o své dospělosti a to jak ze sféry pracovní, tak z oblasti volného času a společenského života. Mladí lidé takto získávají představu o svých povinnostech ve společnosti, o svých perspektivách a o vlastním postavení. (Vymazal, 1984, s. 54-56)

2.8 Média a výchova

Výchovu dětí chápeme především jako výsostnou roli, právo a odpovědnost rodiny. Jedním ze základních cílů výchovy je výchova k sebevýchově jakožto cílevědomému utváření vlastní osobnosti.

V tomto pojetí mají média ve vztahu k výchově jediný relativní závazek – nenarušovat výchovu v oblastech, kde existuje alespoň elementární společenská shoda (slovy českého mediálního zákona „...nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých.“). (Musil, 2007, s. 57)

Mluvíme-li o dětech a mládeži a jejich všedních zkušenostech, tak k nim patří právě i zkušenosti ve vztahu k médiím. Zasahují totiž do mezilidských vztahů. Když se dítě učí číst, bylo a je odkázáno na kompetence dospělého; učení obraznou řečí u televize a filmu se utváří jinak. Dospělý tu sice může být nápomocen a dítě doprovázet, zároveň si však dospívající vytváří vlastní zkušenosti, které jsou dospělým cizí, které je dráždí. Narážejí tu na sebe, respektive stojí vedle sebe různé zkušenostní a učební světy. Děti jsou autonomnější, vytvářejí si vlastní zkušenosti.

Generačně podmíněné zkušenosti s médií ztěžují výchovu, zatěžují vztahy rodiče-děti, a to především tam, kde si rodiče myslí, že co se týče médií, vědí někdy všechno nejlépe.

Pro pochopení dětských zkušeností s médií je ze strany dospělých nevyhnutelná reflexe vlastních vzorů výkladu a jednání vztahujících se k médiím.

Nepochybně je správné děti při zpracovávání zkušeností s televizí podporovat a vcítovat se do jejich situace. Tato podpora a nápomocný postoj ovšem nesmí vyústit v poručníkování

a vyvlastňování jejich zkušeností. Děti chtějí - i co se týče médií- získávat vlastní zkušenosti, měřit hranice, snášet emoce, vytvářet si kompetence pro řešení nejasných situací. Média patří k všednímu dni, jsou součástí jejich každodenních zkušeností. Způsob osvojování a zpracovávání médií dětmi je tím lepší, čím více jsou si jisty blízkosti a důvěrou rodičů.

Generačně podmíněné rozdíly ve vnímání okolí a médií nevyžadují nutkovou symbiotickou shodu rodičů a dětí, ale rozdíl a odstup na jedné straně a na straně druhé dialog a blízkost. Jednání ve vztahu k médiím se dotýká všech interakcí a vztahů v rodině. Zda z něho vyrostou nové možnosti, nebo se posílí negativní struktury, závisí na tom, jak dalece se generační rozdíly budou moci zpracovávat ve vzájemných rozhovorech. (Rogge, 1996, s. 91-92)

2.9 Masmédia a jejich vliv na děti a mládež

Média mají významný dopad na jednotlivce i na společnost. Ovlivňují chování, postoje či názory jedinců, mohou rozšiřovat obzory poznání, vzdělávat, pomáhat v politickém i spotřebitelském rozhodování, ovlivňovat životní styl, ale také děsit, vyvolávat napětí, navádět ke společensky nežádoucímu jednání či uvádět v omyl.

Pozitivní a negativní efekty sledování médií představují specifický problém ve vztahu k nedospělým divákům. Děti a zejména mládež tvoří velmi důležitou cílovou skupinu mediální reklamy jednak jako spotřebitelé svého specifického trhu (např. trh hraček, populární hudby), jednak s ohledem na možnost vtištění jistých vzorců chování, které se zhodnotí v okamžiku vstupu mladého diváka mezi ekonomicky aktivní vrstvy.

V současné době média patří neodmyslitelně k životnímu styl. A právě proto, že média patří do našeho života, je rozumné seznámení se s nimi součástí výchovy dítěte a součástí života mládeže. Uzavření možnosti sledování televize se stává stejně absurdním extrémem jako mnohahodinové vysedávání u obrazovek. Ještě více než u dospělých jsou televizní pořady častým tématem debat v dětském kolektivu. Pokud dítě nezná žádný z pořadů, o němž se baví jeho vrstevníci, hrozí mu pocit méněcennosti. I malé dítě a tím spíše školáci u vhodně vybraného příběhu relaxují a odreagovávají si stresy. To ovšem souvisí s množstvím předchozích zkušeností, protože zcela nové věci mohou naopak přinést další psychickou zátěž. Platí to zejména u velmi malých dětí (1-3 roky): čeho je třeba se vyvarovat (prudké zvraty, agresivní hudba, násilné střihy, negativní vyústění příběhu) a co je naopak vhodné (např. opakování, mazlení dětských postaviček navzájem, pozitivní závěr každé akce) lze odvodit z příkladu britského pořadu Teletubies.

Výše uvedené poznatky platí překvapivě i pro věkovou kategorii adolescentů. Kdy klesá počet hodin strávených u televize ve prospěch přátelských kontaktů, akcí a studia. Televizní pořady ale zůstávají frekventovanými tématy rozhovorů, video a počítačové hry pak i náplní společně tráveného času. Subjektivní hodnocení významu médií klesá občas až k lhostejnosti, ale rozhovory stále potvrzují význam mediálních zážitků a zálib. Korekce v dětství vtištěných mediálních paradigmat je v tomto věku možná pouze intenzivním vlivem nových silných zkušeností, jimiž v praxi mohou být negativní vlivy party, drogy apod.

Hodnocení obecného vlivu médií na psychiku mladistvých vycházejí z faktu, že působení jakékoliv informace je tím silnější, čím méně předchozích zkušeností a znalostí je k dispozici pro kritické zhodnocení zprávy v rovině operacionální a čím méně jsou ustálené hodnotové a morální postoje. Oba faktory vedou k vyššímu ohrožení dětí a mládeže. Z jednotlivých příčin této zákonitosti vystupuje do popředí zejména:

- dětská zvědavost a vnímavost;
- nepřipravenost dětské psychiky (proto je násilí na obrazovce nebezpečnější než krutost ve vyprávěné pohádce, kterou si dítě představuje vždy úměrně svému věku);
- podstatně snížená schopnost dítěte odlišit zobrazení od reality a vytvořit si tak odstup od děje;
- národovost zobrazovaného násilí, pornografie;
- hlubší a trvalejší vtištění až do polohy trvalých vzorců jednání: zejména pracovníci s mládeží a dětské lékaři vyslovují často tvrzení, že „na dětském násilí a krutosti se podílí násilí a brutalita v televizi a v dalších médiích, jež vede k neschopnosti rozlišit fikci od reality“.

Z hlediska negativního působení na děti a mládež jsou podle současných poznání násilí a erotika pokládány za dva závažné prvky televizního vysílání, počítačových her a internetu. K tomu je třeba přičíst ještě riziko závislosti a některá specifická zdravotní rizika vysedávání před obrazovkou. (Musil, 2007, s. 75-79)

2.9.1 Masmédia a násilí

Problém mediálního násilí se stal v České republice předmětem veřejných diskusí až po roce 1997.

Výskyt násilných scén na televizních obrazovkách je skutečně značný. Důvod je spatřován v divácké přitažlivosti. To, co dnes vnímáme jako senzaci, bylo po stovky generací záležitostí přežití, proto jsme psychologicky determinováni k pečlivému sledování a pamatování rizikových a negativních zkušeností. (Musil, 2007, s. 79)

Další a častým argumentem tvůrců komerčního televizního vysílání je právo na svobodnou volbu. Jakou má však jedinec možnost volby v situaci, kdy na všech televizních stanicích jsou pořady spojené s televizním násilím a vraždami? (Sak, 2000, s. 185)

Televizní pořady pro děti, zvláště pro nejmenší, jsou poměrně nevinné. Je tu méně vražd a krve. Ale pozor! Přesto je v pořadech pro nejmenší nejvíc násilí! Má jen měkčí podobu: rvačky, výprasky, honičky atd. To však neznamená, že je vzhledem k věku diváků méně škodlivé.

Jaké poškození dětské duše hrozí? Násilí na obrazovce děti láká k napodobení, oslabuje se jejich schopnost soucitu a probouzí se v nich nebezpečné zalíbení v krutosti, v ničení věcí. Sledování násilných pořadů může rovněž vést k bázlivosti, k přílišnému strachu z násilí, ke zbabělému chování. I to je nebezpečné. Samozřejmě záleží na okolnostech. Například dítě, které má bezpečné citové zázemí, je ohroženo méně. (Říčan, 1995, s. 18-19) Vysoká sociokulturní úroveň rodiny dokáže do určité míry paralyzovat vliv brakové kultury komerční televize. (Sak, 2000, s. 185). Zábava tohoto druhu však neprospěje nikomu. K násilí v realitě je pak už jen krok.

Existuje řada vědeckých důkazů o škodlivosti mediálního násilí, ale normálně cítící a myslící matce je škodlivost „kečupové kultury“ zřejmá i bez výzkumu. (Říčan, 1995, s. 20)

2.10 Masmédia a vzdělávání

Vzdělávání prostřednictvím médií je běžnou tradiční součástí působení tisku a v menší míře i elektronických médií. Je to cesta, jak širokou veřejnost seznamovat s novými poznatky a možnostmi, který vývoj přináší. (Musil, 2007, s. 56)

Ať už se prostředků masové komunikace využívá při výchově a vzdělávání doma, ve školách nebo v jiných vzdělávacích institucích, vzniká za všech podmínek na jejich základě specifický vzdělávací proces. Jeho základem je zprostředkování poznatků. Toto zprostředkování objektivizuje učební látku a činí ji každému přístupnou. (Vymazal, 1996, s. 44)

Masmédia se dnes staly součástí rozsáhlého a složitého systému výchovy a vzdělávacích institucí. Doplňují nebo dokonce nahrazují činnost některých těchto institucí. Navazují na působení rodiny, společenských organizací, přejímají mnohé vzdělávací funkce, které dosud patřily škole. (Vymazal, 1996, s. 46)

Škola a ostatní instituce, v nichž vyučování spočívá v zásadě na přímé komunikaci, dnes s využitím masových prostředků počítá a zařazuje je do vyučování. Zvyšují tak efektivnost a vtiskují mu tak i nový charakter. Dochází ke změnám profilu vyučovací hodiny.

Masmédia se vyznačujú řadou schopností: názorně zprostředkovávají skutečnost, informace šíří rychle a udržují je na hladině aktuálnosti. Kupříkladu názornost v procesu vzdělávání usnadňuje pochopení a zapamatování. Mimo to pomáhá atraktivností zobrazení upoutávat a udržovat pozornost, což je při nedostatku zpětné vazby velmi důležité. (Vymazal, 1996, s. 27)

Masová komunikace značně podnítila a usnadnila sebevzdělávání. Pokud se člověk vzdělává sám, má mnohem více volnosti v koncipování sebevzdělávacího procesu. Sám si ho v návaznosti na prostředky masové komunikace plánuje, strukturuje, stanovuje cíle apod. Vyžaduje to však značné nároky na vlastní aktivitu a sebekázeň. (Vymazal, 1996, s. 47)

V dnešní době je vzdělání především nácvikem celoživotního zapojení do informačních toků, což bude stále důležitější podmínka aktivního a spokojeného života. (Musil, 2007, s. 135)

EMPIRICKÁ ČÁST

3 Výzkum

3.1 Cíl výzkumu a stanovení hypotéz

Vztah dětí k masmédiím je v současné době poměrně žhavým tématem. Ze všech stran slyšíme o škodlivosti televize, o jejím nadměrném sledování, o neustálém vysedávání dětí u počítače a o tom, jak si dnešní děti neumějí hrát, a jak málo čtou. Abychom mohli tato tvrzení potvrdit či vyvrátit, je zapotřebí získat nějaká fakta, která nám vypoví, jakou roli masmédiá skutečně zastávají v životě dětí, zda jsou vůbec součástí jejich každodenního života a jakým způsobem do něj zasahují.

Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jakým způsobem vstupují televize, rozhlasové vysílání, knihy, periodika a internet do života dětí a to zejména z hlediska jejich kvantity a četnosti užívání. Dále jsem se pokusila nalézt odpovědi na následující otázky: Mění se četnost užívání médií s narůstajícím věkem dětí? Je z hlediska četnosti v užívání médií rozdíl mezi děvčaty a chlapci? Souvisí nějak četnost užívání médií s tím, zda jsou děti z uspořádané rodiny či nikoli? Jsou důvody v užívání médií mezi staršími a mladšími dětmi odlišné?

Stanovení hypotéz

- 1) Mezi četností čtení knih dětmi a jejich věkem je souvislost.
- 2) Mezi četností čtení knih dětmi a jejich pohlavím je souvislost.
- 3) Mezi tím, proč děti čtou a jejich pohlavím, je souvislost.
- 4) Mezi četností čtení knih dětmi a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, je závislost.
- 5) Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a jejich věkem je souvislost.
- 6) Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a jejich pohlavím je souvislost.
- 7) Mezi četností čtení novin a časopisů dětmi a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, je závislost.
- 8) Mezi četností poslouchání rozhlasu dětmi a jejich věkem je souvislost.
- 9) Mezi četností poslouchání rozhlasu dětmi a jejich pohlavím je souvislost.
- 10) Mezi četností poslouchání rozhlasu dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, je závislost.
- 11) Mezi četností sledovanosti televize dětmi a jejich věkem je souvislost.
- 12) Mezi četností sledovanosti televize dětmi a jejich pohlavím je souvislost.
- 13) Mezi četností sledovanosti televize dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, je závislost.
- 14) Mezi tím, s kým děti nejraději sledují televizi a jejich věkem, je závislost.

- 15) Mezi četností užívání internetu dětmi a jejich věkem je souvislost.
- 16) Mezi četností užívání internetu dětmi a jejich pohlavím je souvislost.
- 17) Mezi četností užívání internetu dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, je souvislost.
- 18) Mezi tím, k čemu je internet využíván dětmi a jejich věkem, je souvislost.

3.2 Metodika šetření

Celý výzkum bude zaměřen na vztah dětí základní školy k masmédiím z hlediska kvantity jejich užívání v závislosti na jejich věku a pohlaví a rodinného zázemí.

Pro tento výzkum jsem si zvolila metodu explorativní, která shromažďování dat zakládá na dotazování osob. Je určena pro hromadné získávání údajů. Jak z časového hlediska, tak z hlediska jednoduchosti zpracování, se jevila jako nejvhodnější. Dotazníkové šetření žákům zajišťuje anonymitu a přispívá k získání objektivnějších výsledků.

Pro svůj výzkum jsem vypracovala dotazník strukturovaný, ve kterém byla většina otázek uzavřené formy. Dotazník obsahoval šestnáct otázek (Příloha č. 1).

3.3 Charakteristika výzkumného souboru

Pro svůj výzkum jsem zvolila žáky ze Základní školy v Milovicích na ulici Školská 112. Vzhledem k tomu, že město Milovice je poměrně mladé a velmi rychle se rozrostlo, vyplynula z toho i některá specifika dotýkající se samotného výzkumu a jeho výsledků.

Město Milovice leží v nížině středního Polabí nedaleko Lysé nad Labem ve Středočeském kraji. Vyrostlo v bývalém vojenském výcvikovém prostoru, z jehož revitalizací bylo započato v srpnu 1996. Následkem regenerace vojenských bytů nastal obrovský příliv mladých lidí. Přistěhováním mladých rodin na pražské předměstí se výrazně změnila sociální struktura obyvatelstva. Zvýšila se porodnost, ale i nezaměstnanost a rozvodovost. Milovice se v posledních letech dostaly na přední místa ve statistikách v počtu narozených dětí a v rozvodovosti. V současné době mají Milovice zhruba 8,5 tisíc obyvatel, přičemž průměrný věk činí 28 let.

Suburbanizace sebou přináší nejen nárůst počtu obyvatel, ale i změnu funkčního využití území. V poslední době se zde výrazně změnila možnost připojení k internetu. Působí zde již několik společností, které tuto službu nabízejí za velmi dostupnou cenu. Základní škola, v níž jsem realizovala svůj výzkum, využívá bezdrátového připojení k internetu. S výpočetní technikou se žáci začínají seznamovat v rámci výuky až ve 4. ročníku. Dle sdělení zástupkyně ředitele, bylo žákům

umožněno užívat internet o přestávkách pod pedagogickým dozorem, ale nikdo této možnosti nevyužíval.

Respondenti byli rozdělení do tří kategorií podle věku: do deseti let, deset až třináct let a nad třináct let. Z celkového počtu 150 dotazníků se vrátilo 138 (92 %) a z toho bylo použitelných 132 (88 % z celkového počtu). Z toho počtu bylo 52 dětí ve věku do 10 let, 39 dětí ve věku 10 až 13 let a 41 dětí ve věku nad 13 let. Celkem se výzkumu zúčastnilo 72 chlapců a 60 dívek.

Dotazník byl distribuován žákům v měsíci prosinci 2009 prostřednictvím zástupkyně ředitele školy. Ta byla požádána, aby žákům dotazníky rozdala a vysvětlila jim, k jakému účelu budou využity, a že jeho vyplnění a navrácení je zcela dobrovolné. Zároveň byla poučena o způsobu vyplňování jednotlivých položek v dotazníku, aby v případě nejasností ze strany respondentů mohla ona sama nebo jí pověřený učitelé podat patřičné informace.

3.4 Zpracování výzkumu

Při ověřování hypotéz v klasických (kvantitativně orientovaných) výzkumech jsou obvykle nejdříve formulovány tzv. věcné hypotézy. Aby bylo možné věcné hypotézy ověřovat pomocí statistických metod, převádějí se na tzv. statistické hypotézy. Statistické hypotézy jsou hypotetická tvrzení o vztazích mezi jevy vyjádřená ve statistických termínech. Statistickou hypotézu neověřujeme přímo, nýbrž proti jinému tvrzení, obvykle proti tzv. nulové hypotéze. Nulová hypotéza je domněnka, která prostřednictvím statistických termínů tvrdí, že mezi proměnnými, které zkoumáme, není vztah.

Mezi statistickými postupy používanými při ověřování platnosti hypotéz mají význam statistické testy významnosti, pomocí nichž ověřujeme, zda mezi proměnnými existuje vztah (závislost). Pokud je určitý výsledek šetření statisticky významný, je velmi nepravděpodobné, že byl tento výsledek způsoben pouhou náhodou. (Chráška, 2003, s. 77-78)

Každý statistický test významnosti začíná formulováním tzv. nulové a alternativní hypotézy. Nulová hypotéza (H_0), jak již jsem se zmínila výše, je předpoklad, že mezi sledovanými jevy není souvislost. To znamená, že získané výsledky je možné odvodit na základě působení náhody. Alternativní hypotéza (H_A) je předpoklad, že mezi sledovanými jevy je vztah, souvislost. Je opakem nulové hypotézy.

Pravděpodobnost, že neoprávněně odmítneme nulovou hypotézu, se v pedagogickém výzkumu nazývá hladina významnosti. Tuto pravděpodobnost lze volit dle situace, ve většině výzkumů

se pracuje na hladině významnosti 0,05 (5 %) nebo 0,01 (1 %). Provedeme-li test na hladině významnosti 0,05, znamená to, že pravděpodobně v 5 % nesprávně přijmeme alternativní hypotézu.

O přijetí nebo nepřijetí uvedených hypotéz rozhodujeme na základě výpočtu tzv. testového kritéria, což je číselná charakteristika vypočítaná z dat zjištěných výzkumem. Vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnáváme s tzv. kritickou hodnotou, kterou nalezneme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2). Příslušnou kritickou hodnotu hledáme vždy pro určitou hladinu významnosti a určitý stupeň volnosti. (Chráska, 2003, s. 82)

Pro zpracovávání výsledků dotazníkového šetření a pro ověřování správnosti mnou stanovených hypotéz jsem použila test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Po vyloučení všech nesprávných a neúplných dotazníků, jsem zbývající získané výsledky zapsala do kontingenčních tabulek.

3.5 Dílčí výsledky

3.5.1 *Knihy*

Pro ověřování hypotéz 1) až 4) uvedených v kapitole 3.1, které se vztahují k četbě knih, byly použity otázky číslo 4) a 5) z dotazníku.

Byly stanoveny tyto nulové a alternativní hypotézy:

H₀1: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich věkem je souvislost.

H_A1: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich věkem není souvislost.

H₀2: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich pohlavím je souvislost.

H_A2: Mezi tím, jak často děti čtou knihy a jejich věkem není souvislost.

H₀3: Mezi tím, proč děti čtou a jejich pohlavím je souvislost.

H_A3: Mezi tím, proč děti čtou a jejich pohlavím není souvislost.

H₀4: Mezi tím, jak často děti čtou knih a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, je souvislost.

H_A4: Mezi tím, jak často děti čtou knih a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, není souvislost.

Tabulka č. 1: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_01

Četnost čtení knih	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
Denně	23	5	8	36
	14,18	10,64	11,18	
3x týdně	14	11	10	35
	13,79	10,34	10,87	
1x za měsíc	11	15	12	38
	14,97	11,22	11,81	
Nečtu téměř vůbec	4	8	11	23
	9,06	6,80	7,14	
Σ	52	39	41	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet vypočítaných hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Vypočítaná hodnota χ^2 je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou.

Pro posouzení vypočítané hodnoty χ^2 je třeba určit počet stupňů volnosti vypočítaného testového kritéria. Pro tabulku o r řádcích a s sloupcích se určí počet stupňů volnosti podle vztahu $f = (r-1) \times (s-1)$, kde r je počet řádků v kontingenční tabulce a s je počet sloupců v kontingenční tabulce.

Hodnotu χ^2 srovnáme s kritickou hodnotou tohoto testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti (v tomto případě 0,05) a příslušný počet stupňů volnosti f .

Testové kritérium $\chi^2 = 16,9451$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalézáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší než hodnota kritická, a proto **odmítáme nulovou hypotézu H_01 a přijímáme alternativní hypotézu H_A1** .

Mezi četností čtení knih a věkem respondentů není statisticky významná souvislost. Proto nelze vyvozovat závěr, že by věk respondentů nějak výrazně ovlivňoval četnost čtení knih. To znamená, že všechny děti bez rozdílu věku čtou knihy přibližně stejně často. Je to pravděpodob-

ně dáno tím, že některé děti dávají přednost jiným, pro ně zajímavějším, aktivitám. Předpokládala jsem, že mezi sledovanými jevy je nějaká závislost, ale výsledky výzkumu moji domněnku vyvrátily.

Tabulka č. 2: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_02

Četnost čtení knih	Pohlaví respondentů		Σ
	Dívky	Chlapci	
Denně	22	14	36
	16,36	19,64	
3x týdně	21	14	35
	15,91	19,09	
1x za měsíc	11	27	38
	17,27	20,73	
Nečtu téměř vůbec	6	17	23
	10,46	12,54	
Σ	60	72	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 14,209$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší než hodnota kritická, a proto **odmítáme nulovou hypotézu H_02 a přijímáme alternativní hypotézu H_{A2}** .

Mezi četností čtení knih a pohlavím respondentů není statisticky významná souvislost. Proto nelze vyvozovat závěr, že by děvčata četla knihy víc než chlapci a naopak. To znamená, že chlapci čtou knihy přibližně stejně často jako dívky. Sama jsem se domnívala, že čtení knih byla téměř vždy výsadou dívek. Bohužel, výsledky mého výzkumu mně tuto domněnku vyvrátily.

Tabulka č. 3: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_03

Proč děti čtou	Pohlaví respondentů		Σ
	Dívky	Chlapci	
Čtení mě baví	27	20	47
	21,36	25,64	
Zdroj informací	11	12	23
	10,46	12,54	
Pro školní potřebu	15	30	45
	20,45	24,55	
Jiný důvod	7	10	17
	7,73	9,27	
Σ	60	72	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 5,569$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalézáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_03 a odmítáme alternativní hypotézu H_A3** .

Mezi tím, proč děti čtou a jejich pohlavím, je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvodit závěr, že je rozdíl mezi děvčaty a chlapci a tím, proč čtou. Děvčata čtou nejčastěji, protože je čtení baví. Chlapci čtou knihy především proto, aby splnili své školní povinnosti. Jako nejčastější důvod čtení knih obě pohlaví uvádějí, že je čtení buď baví anebo je čtení knih spojeno s přípravou do školy.

Tabulka č. 4: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_04

Četnost čtení knih	Uspořádání rodiny		Σ
	Úplná	Neúplná	
Denně	30	6	36
	25,36	10,64	
3x týdně	25	10	35
	24,66	10,34	
1x za měsíc	29	9	38
	26,77	11,23	
Nečtu téměř vůbec	9	14	23
	16,20	6,80	
Σ	93	39	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 14,240$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší než hodnota kritická, a proto **odmítáme nulovou hypotézu H_04 a přijímáme alternativní hypotézu H_A4** .

Mezi četností čtení knih a tím, zda jsou děti z úplné či neúplné rodiny, není statisticky významná souvislost. Proto nelze vyvozovat závěr, že by uspořádanost rodiny nějak výrazně ovlivňovala četnost čtení knih dětmi. Děti z úplné či neúplné rodiny čtou knihy přibližně stejně často. Domnívala jsem se, že děti z úplných rodin čtou knihy častěji než děti z rodiny rozvrácené. To, že moje domněnka byla výsledkem výzkumu vyvrácena, svědčí o tom, že dnešní mládež všeobecně čte knihy jen velmi málo nebo téměř vůbec. Jsou již generačně úplně někde jinde a to i svými čtenářskými zvyky.

3.5.2 Periodika

Pro ověřování hypotéz 5) až 7) uvedených v kapitole 3.1, které se vztahují k četbě časopisů a novin, byly použity otázky číslo 6) a 7) z dotazníku.

H_0 5: Mezi tím, jak děti často čtou časopisy a novin dětmi a jejich věkem je souvislost.

H_A 5: Mezi tím, jak děti často čtou časopisy a novin dětmi a jejich věkem není souvislost.

H_0 6: Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a jejich pohlavím je souvislost.

H_A 6: Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a jejich pohlavím není souvislost.

H_0 7: Mezi tím, jak často děti čtou noviny a časopisy dětmi a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, je závislost.

H_A 7: Mezi tím, jak často děti čtou noviny a časopisy dětmi a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, není závislost.

Tabulka č. 5: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_0 5

Četnost čtení časopisů	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
Denně	6	7	7	20
	7,88	5,91	6,21	
3x týdně	16	12	12	40
	15,76	11,82	12,42	
1x za měsíc	14	11	16	41
	16,15	12,11	12,74	
Nečtu vůbec	16	9	6	31
	12,21	9,16	9,63	
Σ	52	39	41	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 4,539$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_05 a odmítáme alternativní hypotézu H_{A5} .**

Mezi četností čtení časopisů a věkem respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost čtení časopisů a novin. Čím jsou děti starší, tím častěji čtou časopisy a noviny. Je to pochopitelné, protože čím jsou děti starší, tím více jsou zvědavější a periodika jsou jednou z možností, které nabízejí spoustu zajímavých a užitečných informací.

Tabulka č. 6: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_06

Četnost čtení časopisů	Pohlaví respondentů		Σ
	Dívky	Chlapci	
Denně	10	10	20
	9,09	10,91	
3x týdně	20	20	40
	18,18	21,82	
1x za měsíc	19	22	41
	18,64	22,36	
Nečtu vůbec	11	20	31
	14,09	16,91	
Σ	60	72	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 1,754$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_06 a odmítáme alternativní hypotézu H_{A6} .**

Mezi četností čtení časopisů a pohlavím respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že pohlaví respondentů ovlivňuje četnost čtení časopisů a novin. Děvčata čtou časopisy a noviny častěji než chlapci. Denně čte časopisy nebo noviny 17 % dívek a 14 % chlapců. Pouze 18 % dívek a 28 % chlapců odpovědělo, že časopisy nečte vůbec.

Tabulka č. 7: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_07

Četnost čtení časopisů	Uspořádání rodiny		Σ
	Úplná	Neúplná	
Denně	14	6	20
	14,09	5,91	
3x týdně	29	11	40
	28,18	11,82	
1x za měsíc	26	14	41
	28,89	12,11	
Nečtu vůbec	24	8	31
	21,84	9,16	
Σ	93	39	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 1,027$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_07 a odmítáme alternativní hypotézu H_{A7}** .

Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a tím, zda jsou z úplné či neúplné rodiny, je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že četnost čtení časopisů a novin ovlivňuje rodinné zázemí dítěte. 31 % dětí z úplné rodiny odpovědělo, že čte periodika alespoň 3 krát týdně. Z neúplné rodiny čte 3 krát týdně pouze 28 % dětí a 36 % dětí alespoň 1krát měsíčně.

3.5.3 Rozhlas

Pro ověřování hypotéz 8) až 10) uvedených v kapitole 3.1, které se vztahují k poslechu rozhlasu, byly použity otázky číslo 8) až 9) z dotazníku.

Byly stanoveny tyto nulové a alternativní hypotézy:

H_08 : Mezi tím, jak často děti poslouchají rozhlas a jejich věkem je souvislost.

H_{A8} : Mezi tím, jak často děti poslouchají rozhlas a jejich věkem není souvislost.

H₀9: Mezi tím, jak často děti poslouchají rozhlas a jejich pohlavím je souvislost.

H_A9: Mezi tím, jak často děti poslouchají rozhlas a jejich pohlavím není souvislost.

H₀10: Mezi tím, jak často děti poslouchají rozhlas a tím, zda jsou z úplné rodiny, je závislost.

H_A10: Mezi tím, jak často děti poslouchají rozhlas a tím, zda jsou z úplné rodiny, není závislost.

Tabulka č. 8: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H₀8

Četnost poslouchání rozhlasu	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
Denně	13	12	6	31
	12,21	9,16	9,63	
3x týdně	12	3	5	20
	7,88	5,91	6,21	
1x za měsíc	8	6	3	17
	6,70	5,02	5,28	
Neposlouchám vůbec	19	20	25	64
	25,21	18,91	19,88	
Σ	52	39	41	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 10,461$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (viz Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H₀8 a odmítáme alternativní hypotézu H_A8.**

Mezi četností poslouchání rozhlasu a věkem respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost poslouchání rozhlasu. Čím jsou děti starší, tím méně poslouchají rozhlasové vysílání. Ve věkové kategorii do 10 let poslouchá rozhlasové vysílání denně 25 % dětí a téměř 37 % dětí neposlouchá vůbec. Ve věku 10 až 13 let 51 % dětí neposlouchá rozhlasové vysílání vůbec. Ve věkové kategorii nad 13 let poslouchá rozhlas každý den jen 14 % respondentů a 61 % jej neposlouchá vůbec.

Tabulka č. 9: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_09

Četnost poslouchání rozhlasu	Pohlaví respondentů		Σ
	Dívky	Chlapci	
Denně	16	15	31
	14,09	16,91	
3x týdně	9	11	20
	9,09	10,91	
1x za měsíc	9	8	17
	7,73	9,27	
Neposlouchám vůbec	26	38	64
	29,09	34,91	
Σ	60	72	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 1,460$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalézáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_09 a odmítáme alternativní hypotézu H_{A9}** .

Mezi četností poslouchání rozhlasu a pohlavím respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že pohlaví respondentů ovlivňuje četnost poslouchání rozhlasového vysílání. Děvčata poslouchají rozhlas častěji než chlapci. Rozhlasové vysílání poslouchá každý den 27 % dívek a 21 % chlapců. Přičemž 43 % dívek a 52 % chlapců odpovědělo, že rozhlasové vysílání vůbec neposlouchají.

Tabulka č. 10: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_{010}

Četnost poslouchání rozhlasu	Uspořádání rodiny		Σ
	Úplná	Neúplná	
Denně	24	7	31
	21,84	9,16	
3x týdně	14	6	20
	14,09	5,91	
1x za měsíc	12	5	17
	11,98	5,02	
Neposlouchám vůbec	43	21	64
	45,09	18,91	
Σ	93	39	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 1,057$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_{010} a odmítáme alternativní hypotézu H_{A10} .**

Mezi četností poslouchání rozhlasu a tím, zda jdou děti z úplné či neúplné rodiny, je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že četnost poslouchání rozhlasu ovlivňuje rodinné zázemí. Děti z úplné rodiny poslouchají rozhlas častěji než děti z rodiny rozvrácené. Každý den poslouchá rozhlas 26 % dětí z úplné rodiny a 18 % dětí z neúplné rodiny.

3.5.4 Televize

Pro ověřování hypotéz 11) až 14) uvedených v kapitole 3.1, které se vztahují ke sledování televize, byly použity otázky číslo 10) až 13) z dotazníku.

Byly stanoveny tyto nulové a alternativní hypotézy:

H_{011} : Mezi tím, jak často děti sledují televizi a jejich věkem, je souvislost.

H_{A11} : Mezi tím, jak často děti sledují televizi a jejich věkem, není souvislost.

H₀12: Mezi tím, jak často děti sledují televizi a jejich pohlavím, je souvislost.

H_A12: Mezi tím, jak často děti sledují televizi a jejich pohlavím, není souvislost.

H₀13: Mezi tím, jak často děti sledují televizi dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, je závislost.

H_A13: Mezi tím, jak často děti sledují televizi dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, není závislost.

H₀14: Mezi tím, s kým děti nejraději sledují televizi a jejich věkem, je závislost.

H_A14: Mezi tím, s kým děti nejraději sledují televizi a jejich věkem, není závislost.

Tabulka č. 11: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H₀11

Četnost sledování TV	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
Denně	33	22	26	81
	31,91	23,93	25,16	
3x týdně	6	6	8	20
	7,88	5,91	6,21	
1x za měsíc	7	6	6	19
	7,49	5,61	5,90	
Nesledují téměř vůbec	6	5	1	12
	4,73	3,55	3,72	
Σ	52	39	41	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 4,169$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H₀11 a odmítáme alternativní hypotézu H_A11.**

Mezi četností sledování televize a věkem respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost sledování televize. Čím jsou děti starší, tím častěji sledují televizní vysílání. 63 % respondentů ve věku do 10 let sleduje tele-

vizi denně a 11 % respondentů uvedlo, že sleduje televizi alespoň 3 krát týdně. Ve věku 10 až 13 let sleduje televizi každý den 56 % dětí a 15 % dětí 3 krát týdně. Ve věkové kategorii nad 13 let sleduje televizi aspoň 3 krát týdně 20 % dětí a 63 % dětí ji sleduje denně.

Tabulka č. 12: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_012

Četnost sledování TV	Pohlaví respondentů		Σ
	Dívky	Chlapci	
Denně	33	48	81
	36,82	44,18	
3x týdně	12	8	20
	9,09	10,91	
1x za měsíc	9	10	19
	8,64	10,36	
Nesledují téměř vůbec	6	6	12
	5,45	6,55	
Σ	60	72	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 2,563$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_012 a odmítáme alternativní hypotézu H_A12 .**

Mezi četností sledování televize a pohlavím respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že pohlaví respondentů ovlivňuje četnost sledování televize. Chlapci sledují televizi častěji než dívky. Denně sleduje televizi 55 % dívek a 67 % chlapců. Přičemž 10 % dívek a 8 % chlapců odpovědělo, že televizi téměř vůbec nesledují.

Tabulka č. 13: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_{013}

Četnost sledování TV	Uspořádání rodiny		Σ
	Úplná	Neúplná	
Denně	62	19	81
	57,07	23,93	
3x týdně	10	10	20
	14,09	5,91	
1x za měsíc	14	5	19
	13,39	5,61	
Nesledují téměř vůbec	7	5	12
	8,45	3,55	
Σ	93	39	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 6,394$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_{013} a odmítáme alternativní hypotézu H_{A13} .**

Mezi četností sledování televize dětmi a tím, zda jsou z úplné či neúplné rodiny, je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že rodinné zázemí ovlivňuje četnost sledování televize. Děti z úplné rodiny sledují televizi častěji než děti z rozvrácené rodiny. Z úplné rodiny sleduje televizi každý den 67 % dětí a z rozvrácené rodiny jen 49 % dětí.

Tabulka č. 14: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H₀14

S kým sleduji TV	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
Sám	16	24	25	65
	25,61	19,20	20,19	
Se sourozencem	10	8	5	23
	9,06	6,80	7,14	
S rodiči	21	5	5	31
	12,21	9,16	9,63	
S někým jiným	5	2	6	13
	5,12	3,84	4,04	
Σ	52	39	41	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 19,181$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je větší než hodnota kritická, a proto **odmítáme nulovou hypotézu H₀14 a přijímáme alternativní hypotézu H_A14.**

Mezi tím, s kým děti sledují televizi a jejich věkem, není statisticky významná souvislost. Proto nelze vyvozovat závěr, že by věk respondentů nějakým způsobem ovlivňovalo to, s kým děti sledují televizi. To znamená, že věk dětí nerozhoduje o tom, s kým děti nejraději sledují televizi. Domnívala jsem se, že věk ovlivňuje to, s kým děti rády tráví čas u televize. Bohužel, výsledky mého výzkumu tuto domněnku vyvrátily.

3.5.5 Internet

Pro ověřování hypotéz 15) až 18) uvedených v kapitole 3.1, které se vztahují k užívání internetu, byly použity otázky číslo 14) až 16) z dotazníku.

Byly stanoveny tyto nulové a alternativní hypotézy:

H₀15: Mezi tím, jak často děti užívají internet a jejich věkem, je souvislost.

H_A15: Mezi tím, jak často děti užívají internet a jejich věkem, není souvislost.

H₀16: Mezi tím, jak často děti užívají internet a jejich pohlavím, je souvislost

H_A16: Mezi tím, jak často děti užívají internet a jejich pohlavím, není souvislost

H₀17: Mezi tím, jak často děti užívají internet a tím, zda jsou z úplné rodiny, je souvislost.

H_A17: Mezi tím, jak často děti užívají internet a tím, zda jsou z úplné rodiny, není souvislost.

H₀18: Mezi tím, k čemu je internet využíván dětmi a jejich věkem, je souvislost.

H_A18: Mezi tím, k čemu je internet využíván dětmi a jejich věkem, není souvislost.

Tabulka č. 15: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H₀15

Četnost užívání internetu	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
Denně	25	27	23	75
	29,55	22,16	23,29	
3x denně	17	5	8	30
	11,82	8,86	9,32	
1x měsíčně	5	6	5	16
	6,30	4,73	4,97	
Nepoužívám vůbec	5	1	5	11
	4,33	3,25	3,42	
Σ	52	39	41	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 8,900$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H₀15 a odmítáme alternativní hypotézu H_A15.**

Mezi četností užívání internetu a věkem respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost užívání internetu. Ve věkové kategorii do 10 let užívá internet denně 48 % dětí. Ve věku 10 až 13 let užívá internet každý den 69 % dětí a 56 % dětí ve věku nad třináct let. To znamená, že děti ve věku 10 až 13 let užívají internet častěji než děti ve věku do 10 let a nad 13 let.

Tabulka č. 16: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_016

Četnost užívání internetu	Pohlaví respondentů		Σ
	Dívky	Chlapci	
Denně	32	43	75
	34,09	40,91	
3x týdně	15	15	30
	13,64	16,36	
1x za měsíc	7	9	16
	7,27	8,73	
Nepoužívám vůbec	6	5	11
	5,00	6,00	
Σ	60	72	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 0,868$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_016 a odmítáme alternativní hypotézu H_A16 .**

Mezi četností užívání internetu a pohlavím respondentů je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že pohlaví respondentů ovlivňuje četnost užívání internetu. Chlapci užívají internet častěji než dívky. Každý den užívá internet 53 % dívek a 60 % chlapců.

Tabulka č. 17: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_{017}

Četnost užívání internetu	Uspořádání rodiny		Σ
	Úplná	Neúplná	
Denně	55	20	75
	52,84	22,16	
3x týdně	20	10	30
	21,14	8,86	
1x za měsíc	13	3	16
	11,27	4,73	
Nepoužívám vůbec	5	6	11
	7,75	3,25	
Σ	93	39	132

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 4,707$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 3$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalzáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_{017} a odmítáme alternativní hypotézu H_{A17} .**

Mezi četností užívání internetu dětmi a tím, zda jsou z úplné či neúplné rodiny, je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že rodinné zázemí ovlivňuje četnost užívání internetu dětmi. Děti z úplné rodiny užívají internet častěji než děti z rozvrácené rodiny. Denně tráví svůj čas u internetu 59 % dětí z úplné rodiny a 51 % dětí z rozvrácené rodiny. Přitom jen 5 % dětí z úplné rodiny a 15 % dětí z neúplné rodiny neužívá internet vůbec.

Tabulka č. 18: Kontingenční tabulka pro ověření hypotézy H_{018}

K čemu internet užíváte	Věk respondentů			Σ
	do 10 let	10 - 13 let	nad 13 let	
K přípravě do školy	11	7	12	30
	11,65	8,68	9,67	
K zábavě	24	20	13	57
	22,14	16,49	18,37	
K náhodnému prohlížení	4	5	9	18
	6,99	5,21	5,80	
Z jiných důvodů	8	3	5	16
	6,22	4,62	5,16	
Σ	47	35	39	121

první řádek pole (P) – pozorovaná četnost

druhý řádek pole (O) – očekávaná četnost

Testové kritérium $\chi^2 = 7,531$ pro všechna pole kontingenční tabulky. Počet stupňů volnosti testového kritéria vychází $f = 6$.

Pro vypočítaný počet stupňů volnosti a pro zvolenou hladinu významnosti nalézáme ve statistických tabulkách (Příloha č. 2) kritickou hodnotu $\chi^2_{0,05}(6) = 12,592$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota χ^2 je menší než hodnota kritická, a proto **přijímáme nulovou hypotézu H_{018} a odmítáme alternativní hypotézu H_{A18} .**

Mezi tím, k čemu děti užívají internet a jejich věkem, je statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů má vliv na to, k čemu děti internet nejčastěji využívají. Děti ve všech věkových kategoriích uvedly, že internet nejvíce užívají k zábavě a k přípravě do školy. Přičemž nejčastěji užívají internet k zábavě děti ve věku 10 až 13 let (57 %) a k přípravě do školy pak děti ve věku nad 13 let (33 %). To znamená, že čím jsou děti starší, tím jsou praktičtější.

3. 6 Shrnutí výsledků průzkumu

Dotazníkové šetření splnilo má očekávání. Překvapivě vysokou návratnost dotazníku zřejmě ovlivnil i způsob distribuce a spolupráce ze strany základní školy.

Jak jsem již zmínila, cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem vstupují televize, rozhlasové vysílání, knihy, periodika a internet do života dětí a to zejména z hlediska jejich kvantity a četnosti užívání.

Hypotézy 1) – 4) vztahující se k četbě knih

- 1) Mezi četností čtení knih dětmi a jejich věkem **je** souvislost.
- 2) Mezi četností čtení knih dětmi a jejich pohlavím **je** souvislost.
- 3) Mezi tím, proč děti čtou a jejich pohlavím, **je** souvislost.
- 4) Mezi četností čtení knih dětmi a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, **je** závislost.

Mezi četností čtení knih a věkem respondentů **NENÍ** statisticky významná souvislost. Věk respondentů nějak výrazně neovlivňuje četnost čtení knih. Všechny děti bez rozdílu věku čtou knihy přibližně stejně často.

Mezi četností čtení knih a pohlavím respondentů **NENÍ** statisticky významná souvislost. Děvčata nečtou knihy víc než chlapci a naopak.

Mezi tím, proč děti čtou a jejich pohlavím, **JE** statisticky významná souvislost. Lze vyvodit závěr, že je rozdíl mezi děvčaty a chlapci a tím, proč čtou. Děvčata čtou nejčastěji, protože je četba baví. Chlapci čtou knihy především proto, aby splnili své školní povinnosti. Jako nejčastější důvod čtení knih obě pohlaví uvádějí, že je čtení buď baví anebo je čtení knih spojeno s přípravou do školy.

Mezi četností čtení knih a tím, zda jsou děti z úplné či neúplné rodiny, **NENÍ** statisticky významná souvislost. Uspořádanost rodiny nějak výrazně neovlivňuje četnost čtení knih dětmi.

Hypotézy 5) – 7) vztahující se k četbě časopisů a novin

- 5) Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a jejich věkem **je** souvislost.
- 6) Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a jejich pohlavím **je** souvislost.
- 7) Mezi četností čtení novin a časopisů dětmi a tím, zda jsou děti z úplné rodiny, **je** závislost.

Mezi četností čtení časopisů a věkem respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost čtení časopisů a novin. Čím jsou děti starší, tím více jsou zvědavější a častěji čtou časopisy a noviny. Periodika jsou jednou z možností, které nabízejí spoustu zajímavých a užitečných informací.

Mezi četností čtení časopisů a pohlavím respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že pohlaví respondentů ovlivňuje četnost čtení časopisů a novin. Děvčata čtou časopisy a noviny častěji než chlapci. Denně čte časopisy nebo noviny 17 % dívek a 14 % chlapců. Pouze 18 % dívek a 28 % chlapců odpovědělo, že časopisy nečte vůbec.

Mezi četností čtení časopisů a novin dětmi a tím, zda jsou z úplné či neúplné rodiny, **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že četnost čtení časopisů a novin ovlivňuje rodinné zázemí dítěte. 31 % dětí z úplné rodiny odpovědělo, že čte periodika alespoň 3 krát týdně. Z neúplné rodiny čte 3 krát týdně pouze 28 % dětí a 36 % dětí alespoň 1krát měsíčně.

Hypotézy 8) – 10) vztahující se k poslechu rozhlasu

- 8) Mezi četností poslouchání rozhlasu dětmi a jejich věkem **je** souvislost.
- 9) Mezi četností poslouchání rozhlasu dětmi a jejich pohlavím **je** souvislost.
- 10) Mezi četností poslouchání rozhlasu dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, **je** závislost.

Mezi četností poslouchání rozhlasu a věkem respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost poslouchání rozhlasu. Čím jsou děti starší, tím méně poslouchají rozhlasové vysílání. Ve věkové kategorii do 10 let poslouchá rozhlas denně 25 % dětí a téměř 37 % neposlouchá vůbec. Ve věku 10 až 13 let 51 % dětí neposlouchá rozhlas vůbec. Ve věkové kategorii nad 13 let poslouchá rozhlas každý den jen 14 % respondentů a 61 % jej neposlouchá vůbec.

Mezi četností poslouchání rozhlasu a pohlavím respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Pohlaví respondentů tedy ovlivňuje četnost poslouchání rozhlasového vysílání. Děvčata poslouchají rozhlas častěji než chlapci. Rozhlasové vysílání poslouchá každý den 27 % dívek a 21 % chlapců, přičemž 43 % dívek a 52 % chlapců odpovědělo, že rozhlasové vysílání vůbec neposlouchají.

Mezi četností poslouchání rozhlasu a tím, zda jdou děti z úplné či neúplné rodiny, **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že četnost poslouchání rozhlasu ovlivňuje rodinné zázemí. Děti z úplné rodiny poslouchají rozhlas častěji než děti z rodiny rozvrácené. Každý den poslouchá rozhlas 26 % dětí z úplné rodiny a 18 % dětí z neúplné rodiny.

Hypotézy 11) – 14) vztahující se ke sledování televize

- 11) Mezi četností sledovanosti televize dětmi a jejich věkem **je** souvislost.
- 12) Mezi četností sledovanosti televize dětmi a jejich pohlavím **je** souvislost.
- 13) Mezi četností sledovanosti televize dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, **je** závislost.
- 14) Mezi tím, s kým děti nejraději sledují televizi a jejich věkem, **je** závislost.

Mezi četností sledování televize a věkem respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost sledování televize. Čím jsou děti starší, tím častěji sledují televizní vysílání. 63 % respondentů ve věku do 10 let sleduje televizi denně a 11 % respondentů uvedlo, že sleduje televizi alespoň 3 krát týdně. Ve věku 10 až 13 let sleduje televizi každý den 56 % dětí a 15 % dětí 3 krát týdně. Ve věkové kategorii nad 13 let sleduje televizi aspoň 3 krát týdně 20 % dětí a 63 % dětí ji sleduje denně.

Mezi četností sledování televize a pohlavím respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Pohlaví respondentů tedy ovlivňuje četnost sledování televize. Chlapci sledují televizi častěji než dívky. Denně sleduje televizi 55 % dívek a 67 % chlapců. Přičemž 10 % dívek a 8 % chlapců odpovědělo, že televizi téměř vůbec nesledují.

Mezi četností sledování televize dětmi a tím, zda jsou z úplné či neúplné rodiny, **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že rodinné zázemí ovlivňuje četnost sledování televize. Děti z úplné rodiny sledují televizi častěji než děti z rozvrácené rodiny. Z úplné rodiny sleduje televizi každý den 67 % dětí a z rozvrácené rodiny jen 49 % dětí.

Mezi tím, s kým děti sledují televizi a jejich věkem, **NENÍ** statisticky významná souvislost. Věk respondentů neovlivňuje to, s kým děti sledují televizi.

Hypotézy 15) – 18) vztahující se k užívání internetu

15) Mezi četností užívání internetu dětmi a jejich věkem **je** souvislost.

16) Mezi četností užívání internetu dětmi a jejich pohlavím **je** souvislost.

17) Mezi četností užívání internetu dětmi a tím, zda jsou z úplné rodiny, **je** souvislost.

18) Mezi tím, k čemu je internet využíván dětmi a jejich věkem, **je** souvislost.

Mezi četností užívání internetu a věkem respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že věk respondentů ovlivňuje četnost užívání internetu. Ve věkové kategorii do 10 let užívá internet denně 48 % dětí. Ve věku 10 až 13 let užívá internet každý den 69 % dětí a 56 % dětí ve věku nad třináct let. To znamená, že děti ve věku 10 až 13 let užívají internet častěji než děti ve věku do 10 let a nad 13 let.

Mezi četností užívání internetu a pohlavím respondentů **JE** statisticky významná souvislost. Pohlaví respondentů ovlivňuje četnost užívání internetu. Chlapci užívají internet častěji než dívky. Každý den užívá internet 53 % dívek a 60 % chlapců.

Mezi četností užívání internetu dětmi a tím, zda jsou z úplné či neúplné rodiny, **JE** statisticky významná souvislost. Proto lze vyvozovat závěr, že rodinné zázemí ovlivňuje četnost užívání

internetu dětmi. Děti z úplné rodiny užívají internet častěji než děti z rozvrácené rodiny. Denně tráví svůj čas u internetu 59 % dětí z úplné rodiny a 51 % dětí z rozvrácené rodiny. Přitom jen 5 % dětí z úplné rodiny a 15 % dětí z neúplné rodiny neuvžívá internet vůbec.

Mezi tím, k čemu děti užívají internet a jejich věkem, **JE** statisticky významná souvislost. Věk respondentů má vliv na to, k čemu děti internet nejčastěji využívají. Děti ve všech věkových kategoriích uvedly, že internet nejvíce užívají k zábavě a k přípravě do školy. Nejčastěji užívají internet k zábavě děti ve věku 10 až 13 let (57 %) a k přípravě do školy pak děti ve věku nad 13 let (33 %).

Zpracováním výsledků dotazníkového šetření vyšly najevo některé zajímavé souvislosti. V rámci výzkumu jsem hledala také odpovědi na následující otázky:

Mění se četnost užívání médií s narůstajícím věkem dětí?

Je z hlediska četnosti v užívání médií rozdíl mezi děvčaty a chlapci?

Souvisí nějak četnost užívání médií s tím, zda jsou děti z uspořádané rodiny či nikoli?

Jsou důvody v užívání médií mezi staršími a mladšími dětmi odlišné?

Lze konstatovat, že bez ohledu na druh média, je četnost jejich užívání téměř vždy závislá na věku respondentů. Toto tvrzení však nelze zastávat v případě četností čtení knih. Zatímco u rozhlasového vysílání četnost užívání s věkem klesá, u periodik, televizního vysílání a internetu s věkem stoupá. Ukázalo se, že k nejoblíbenějším médiím (soudě dle četnosti jejich užívání) ve všech věkových kategoriích bezesporu patří televize a internet. Přičemž nejčastějšími uživateli internetu jsou děti ve věku 10 až 13 let. Televizní vysílání zase nejvíce sledují děti ve věku nad 13 let.

Vyjma knih existuje souvislost mezi četností užívání periodik, rozhlasu, televize, internetu a pohlavím respondentů. I když děvčata a chlapci čtou knihy stejně často, existuje souvislost mezi tím, proč knihy čtou. Pro dívky je čtení knih zábavou, zatímco chlapci čtou z donucení školy. Děvčata čtou častěji časopisy a poslouchají rozhlas. Je to pravděpodobně tím, že děvčata dokážou provádět více činností najednou a právě rozhlas jim může sloužit jako kulisa při různých činnostech. Chlapci zase více sledují televizi a užívají internet. Internet je specifický, vyžaduje více technických znalostí a to je chlapcům bližší. Nejvíce je internet využíván k zábavě a k přípravě do školy.

Výzkum ukázal i souvislost mezi tím, zda jsou děti z úplné či neúplné rodiny a četností užívání prostředků masové komunikace, kromě čtení knih. Rodinné zázemí neovlivňuje četnost četní knih dětmi. Děti ze spořádané rodiny jsou čtenějšími uživateli periodik, rozhlasu, televize a internetu než děti z rodiny rozvrácené. Důvodů, čím je to způsobeno, je hned několik. Rozvrácená rodina se většinou potýká s nižší sociokulturní a ekonomickou úrovní. Matka nebo otec dětem nekupují drahé časopisy, někde si nemůžou dovolit počítač. Děti vyrůstající v takové rodině mívají vedle přípravy do školy většinou i jiné povinnosti a na čtení časopisů nebo vysedávání u televize či internetu jim nezbývá ani čas.

Dětem ve věku do 10 let zabere příprava do školy spoustu času, navíc si v tomto věku ještě rády hrají. A pokud ještě žijí s oběma rodiči, je určitě vždy jeden z nich doma a dohlíží na veškeré jejich aktivity. I přesto všechno se ukázalo, že sledovanost televize je v tomto věku poměrně dost vysoká. U věkové kategorie 10 až 13 let se předpokládá, že se děti již osamostatňují, a to nejen co se týče přípravy do školy, ale i v ostatních činnostech. Stávají se individualisty, zůstávají více doma i o samotě, proto mají větší příležitost trávit čas u televize. Výzkum ale prokázal, že víc než ve společnosti televize se děti v tomto věku častěji baví u internetu. Děti nejstarší věkové kategorie mají většinou více kamarádů, koníčků a různých aktivit, tudíž by jim nemělo zbývat tolik času na sledování televize, ale bohužel, opak je pravdou. I v tomto věku je četnost sledovanosti televize vysoká, téměř se blíží nejmladší kategorii. Ve všech věkových kategoriích děti nejraději sledují zábavné a sportovní pořady. Na rozdíl od televize poslech rozhlasového vysílání s narůstajícím věkem klesá. Důvod je jednoznačný. Starší děti vyměnily poslech rozhlasu za televizi nebo internet.

Závěr

Za posledních padesát let se naše společnost změnila možná víc než za celé minulé tisíciletí. Plíživě a nenápadně nám do života pronikla neznámá síla, která dokáže ovlivnit naše názory a změnit naše životní návyky. Tou silou jsou moderní média, tedy televize, rozhlas, noviny a také internet. Současná média jsou všudypřítomná, podvědomě jim věříme a často si ani neuvědomujeme, jak nás ovlivňují. Obklopují nás doma, v dopravních prostředcích, v zaměstnání, ale také všude tam, kde rádi trávíme svůj volný čas. Jsou s námi v kontaktu a neustále k nám promlouvají. A my jim nasloucháme.

Dnešní doba je velmi ovlivněna veškerými médii, neexistuje nikdo, kdo by do určité míry nepodléhal vlivu mediálních prostředků. Otázkou však zůstává, do jaké míry je ovlivněn každý z nás a jaký vliv mají média na děti. Dospělý člověk se dokáže snad alespoň částečně s působením médií vyrovnávat. Ale jak média ovlivňují dítě, které ještě nemá dostatek znalostí, dovedností a zkušeností? Děti a mladí lidé jsou nejspodnější obětí mediální manipulace.

Fakta uvedená ve výzkumné části této diplomové práce nás nutí si položit otázku, proč dnešní děti, bez rozdílů věku a pohlaví, dávají přednost poslechu a sledování audiovizuálních médií, než aby si četly. Odpověď je snadná. Při čtení musíme vyvíjet určité úsilí, soustředit se a to je namáhavé. Stačí, že je k tomu nutí školní povinnosti, a proto všechny děti čtou stejně často. Přesto, že jsou knihy významným zdrojem informací, s věkem narůstá snaha tyto informace, nalézt jinde a třeba i jiným způsobem. Tuto možnost nabízejí dětem časopisy, noviny a konečně i internet. To může být jeden z důvodů narůstání četnosti užívání periodik a internetu s věkem.

S přibývajícím věkem dítěte dochází k vnitřní diferenciaci jeho zájmů. Děti se zaměřují na konkrétní druh činnosti spojených s výpočetní technikou, sportem, přírodou apod. Tomu odpovídá i volba časopisových titulů, které děti nejčastěji uváděly v dotazníku (CHip, Scóre, Jezdec-tví...). Dalším důvodem zvyšování četnosti užívání internetu mohou být vyšší nároky na ovládání počítače a na věku závislé postupné zvyšování počítačové gramotnosti.

Sledování televize se stává denní záležitostí téměř všech dětí. Přitom nebyla zjištěna souvislost mezi věkem dítěte a tím, s kým obvykle televizi sleduje. Rozšířenost denního vysedávání u televize, může být způsobeno tím, že vedle rozhlasu také televize může působit jako zvuková kulisa. A ani fakt, že sledování televize vyplňuje volný čas dětí, nelze opomenout.

Rodiče jsou hlavním a nejdůležitějším prvkem v „mediální výchově“ dětí, oni rozhodují nejen, před kterými pořady děti chránit, ale zároveň hledají, co dětem doporučit. Určitě je významným faktorem tzv. rodičovský příklad, tedy jaké zvyklosti vidí dítě v domácnosti. V kaž-

dém případě, přes všechna opatření zůstává hlavní a aktivní role ve vztahu dítě a média na rodičích a rodinném prostředí.

Je zřejmé, že touto prací nemohu změnit mediální svět ani rodiče, kteří nevedou děti ke kvalitnímu a vhodnému trávení volného času. Mým záměrem bylo poukázat na některá úskalí mediálního světa a dětí v něm a také hledat reálnou cestu k výchově aktivního a kritického příjemce mediálních produktů.

Jedno české přísloví lze parafrázovat slovy: Média jsou dobrý sluha, ale špatný pán. A právě v tomto duchu by se měli chovat dospělí a vychovávat děti.

Seznam použité literatury a pramenů

- BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Slon, 1995, 199 s. ISBN 80-85850-11-7.
- BOWEN, D., COLE, G., COOPER, B. *Multimédia, podrobný průvodce*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1997, 200 s. ISBN 80-00-00528-X.
- BURTON, J., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001, 392 s. ISBN 80-85947-67-6.
- DAŠEK, V., KUBA, P. *Televize pro každého*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1984, 168 s. ISBN 04-534-84.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, 228 s. ISBN 80-7178-888-0.
- HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1984, 206 s.
- HOCH, A., A. *Vynálezy, které změnilý svět*. 3. vyd. Praha: Mladá Fronta, 1958, 361s.
- HUITEMA, CH. *A bůh stvořil internet*. Praha: Mladá Fronta, 1996, 175 s. ISBN 80-204-0576-3.
- CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc:Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 198 s. ISBN 80-244-0765-5.
- JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 231 s. ISBN 80-7178-749-3.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost* 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 207s. ISBN 80-7178-697-7.
- KLABAL, J. *Stavíme jednoduché přijímače VKV* 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1988, 314 s. KNEIDL, P. *Z historie Evropské knihy*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Svoboda, 1989, 143 s. ISBN 80-205-0093-6.
- KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1995, 307 s. ISBN 80-7184-134-X.
- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 447 s. ISBN 80-7178-200-9.
- MUSIL, J. *Komunikace v informační společnosti*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007, 144 s. ISBN 978-80-86723-6.
- ROGGE, J., U. *Děti potřebují hranice*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 131 s. ISBN 80-7178-088-X.
- ŘÍČAN, P. *Krotíme obrazovku*. 1. vyd. Praha, Portál, 1995, 62 s. ISBN 80-7178-084-7.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000, 165s. ISBN 80-7229-042-8.
- SČKN. *Základní fakta o knižní produkci ČR v roce 2008*. Dostupné na internetu <http://www.sckn.cz/index.php?p=fakta2008>

SUCHÝ, A. *Mediální zlo - mýty a realita*. 1. vyd. Praha: Triton, 2007, 168 s. ISBN 978-80-7254-926-9.

ŠMAHEL, D. *Psychologie a internet: děti dospělými dospělí dětmi*. Praha: Triton, 2003, 158 s. ISBN 80-7254-360-1.

VYMYZAL, J. *Masová komunikace a její prostředky ve výchově a vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: SPN, 1984, 163 s. ISBN 17-219-84.

Přílohy

Příloha č. 1 - Dotazník - empirického šetření

Příloha č. 2 - Tabulka kritických hodnot testového kritéria chí-kvadrát

Dotazník

předkládám Vám dotazník, který je anonymní a slouží ke zpracování diplomové práce. Získané informace nebudou zneužity, proto Vás žádám o pravdivé vyplnění dotazníku.

1. Věk: do 10 let 10-13 let 13 a víc let
2. Pohlaví: dívka chlapec
3. S kým žiješ ve společné domácnosti? a) s oběma rodiči
b) pouze s matkou
c) pouze s otcem
d) s někým jiným, s kým.....
4. Čteš nějakou knížku? a) denně
b) 3x týdně
c) 1x za měsíc
d) nečtu téměř vůbec
5. Proč čteš? a) čtení mě baví
b) knihy jsou pro mě zdrojem informací
c) pro školní potřebu (povinná četba)
d) z jiného důvodu (napiš důvod)
6. Jak často čteš časopisy a noviny? a) denně
b) 3x týdně
c) 1x za měsíc
d) nečtu vůbec
7. Máš svůj oblíbený časopis (noviny)?
8. Posloucháš rozhlas? a) denně
b) 3x týdně
c) 1x za měsíc
d) rozhlas neposlouchám
9. Jakou stanicí posloucháš nejraději?.....

10. Jak často sleduješ televizi? a) denně
b) 3x týdně
c) 1x za měsíc
d) televizi téměř nesleduji
11. Kterou stanicí sleduješ nejraději? a) ČT1
b) ČT2
c) NOVA
d) PRIMA
e) jinou.....
12. S kým nejraději sleduješ televizi? a) sám
b) se sourozencem
c) s rodiči
d) s někým jiným (napiš s kým).....
13. Kterým televizním pořadům dáváš přednost? a) zpravodajství
b) filmům nebo seriálům
c) zábavným pořadům
d) sportovním pořadům
e) jiným (napiš jakým).....
14. Jak často se připojuješ k internetu? a) denně
b) 3x týdně
c) 1x za měsíc
d) vůbec
15. Kde internet využíváš? a) doma
b) ve škole
c) v internetové kavárně
d) jinde (napiš kde).....
16. K čemu internet využíváš? a) k přípravě do školy (referáty, seminární práce..)
b) k zábavě (hry, informace o zálibách...)
c) prohlížím si internetové stránky, které mě zrovna napadají
d) z jiného důvodu (napiš důvod).....

Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát

Stupně volnosti	Hladina významnosti	
	0,05	0,01
1	3,841	6,635
2	5,991	9,210
3	7,815	11,341
4	9,488	13,277
5	11,070	15,086
6	12,592	16,812
7	14,067	18,475
8	15,507	20,090
9	16,919	21,666
10	18,307	23,209
11	19,675	24,725
12	21,026	26,217
13	22,362	27,688
14	23,685	29,141
15	24,996	30,578
16	26,296	32,000
17	27,587	33,409
18	28,868	34,805
19	30,144	36,191
20	31,410	37,576
21	32,671	38,932
22	33,924	40,289
23	35,172	41,638
24	36,415	42,980
25	37,652	44,314
26	38,885	45,642
27	40,113	46,963
28	41,337	48,278
29	42,557	49,588
30	43,773	50,892

Anotace

Jméno a příjmení:	Renáta Alexejevová
Katedra:	Katedra pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	RNDr. Evžen Růžička, CSc.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Děti a masmédia
Název v angličtině:	Children and mass media
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na děti a masmédia. Popisuje dětský věk z pohledu historického i současného. Seznamuje s jednotlivými druhy médií a se způsoby, jakými zasahují do života dětí a mládeže. V empirické části došlo prostřednictvím dotazníkového šetření ke zjištění, zda z hlediska kvantity užívání médií dětmi existuje souvislost mezi jejich věkem, pohlavím a rodinným zázemím.
Klíčová slova:	Dítě, dětství, masová komunikace, masová média, kniha, periodika, rozhlas, televize, hudební nahrávka, internet.
Anotace v angličtině:	This diploma work is focused on children and mass media. It describes child age from the historical as well as contemporary point of view. It introduces different types of media and ways how they intervene in lives of children and young people. It was ascertained in the empiric part through the questionnaire survey whether there is any connection between the child's age, sex and family background with respect to the quantity of child's media usage.
Klíčová slova v angličtině:	Child, childhood, mass communication, mass media, book, periodicals, radio, television, musical record, internet
Přílohy vázané v práci:	Dotazník - empirického šetření Tabulka kritických hodnot testového kritéria chí-kvadrát
Rozsah práce:	68
Jazyk práce:	CZ